

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

**ЖАҢАРТЫЛҒАН МЕМЛЕКЕТТІК ЖАЛПЫҒА МІНДЕТТІ БІЛІМ БЕРУ
СТАНДАРТЫН ЖӘНЕ ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЫН ЕНГІЗУ
БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

Астана, 2024

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми-әдістемелік кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (2024 жылғы 10 маусымдағы № 2 хаттама)

Жаңартылған мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын және үлгілік оқу жоспарын енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2024. – 40 б.

Әдістемелік ұсынымдарда жаңартылған МЖМБС және ҮОБ ерекшеліктері, сондай-ақ жаңартылған бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің МЖМБС , ҮОЖ және ҮОБ енгізу және пайдалану бойынша нақты ұсынымдар қарастырылған.

Жаңартылған МЖМБС және ҮОЖ енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдеріне, әдіскерлерге, сондай-ақ білім беру ұйымдарының қызметкерлеріне арналған.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2024.

КІРІСПЕ

Бүгінгі таңда білім қоғам дамуындағы маңызды триггерлердің біріне айналып, адам өмірінде маңызды рөл атқарады. Бұл өзін-өзі табысты жүзеге асырудың және тұлғаның дамуының негізгі факторы. Осыған байланысты Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің алдында жаңа сын-қатерлер мен міндеттер тұр.

Білім беру жүйесін жаңғыртудың маңызды бағыттарының бірі жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және үлгілік оқу бағдарламаларын (ҮОБ) енгізу болып табылады, олар тиісінше білім берудің мазмұны мен сапасына қойылатын талаптарды айқындайды және осы талаптардың іске асырылуын қамтамасыз етеді.

МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ қазіргі заманғы ақпараттық қоғам мен еңбек нарығының талаптарына жауап беретін білім берудің жоғары сапасын қамтамасыз етуге бағытталған Қазақстан Республикасындағы білім берудің мазмұнын, жоспарлануын және ұйымдастырылуын айқындайтын негізгі нормативтік-құқықтық құжаттар болып табылады.

Соңғы жылдары білім берудің барлық салаларында парадигмалық өзгерістерді, әдіснамалық бағдарлар мен тұжырымдамалық тәсілдердің, оқыту мен тәрбиелеудің мазмұны мен технологиясының түбегейлі өзгеруін анықтайтын жалпы трансформация болды, бұл педагогтар мен басшылардан білім беру ұйымдарының қызметіне байыпты, ойластырылған зерттеуді, игеруді және енгізуді талап ететін заңнамада және нормативтік құқықтық актілерде көрініс тапты.

Осы ұсынымдарда енгізу мәселелері қолданыстағы құжаттардың призмасы арқылы қаралады:

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің (бұдан әрі – МЖМБС) мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы жарлық. ҚР Білім Министрінің 2022.08.03 № 348 бұйрығына өзгеріс енгізілді-ҚР Білім Министрінің 2022.09.23 № 406 бұйрығымен. - Электрондық ресурс-URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029836#z8> [1];

Қазақстан Республикасының бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы жарлық. ҚР БҒМ 08.11.2012 ж. № 500 бұйрығы (өзгерту енгізілді-ҚР Білім Министрінің 12.08.2022 ж. № 365 бұйрықтарымен. - Электрондық ресурс-URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029136#z18>, 30.09.2022 ж. № 412. - Электрондық ресурс-URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029916#z6> [2];

Жалпы білім беретін ұйымдарға арналған жалпы білім беретін пәндер, таңдау курстары және факультативтер бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы Жарлық " (Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 16.09.2022 ж. № 399 бұйрығы. - Электрондық ресурс-URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029767>; өзгерту енгізілді-ҚР Білім

Министрінің 2022.11.21 № 467 бұйрықтарымен. - Электрондық ресурс-URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200030654> [3].

Жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар халықаралық тәжірибені ескере отырып, енгізудің барлық негізгі аспектілерін қамтитын жаңа нормативтік құжаттарды тиімді енгізуді қамтамасыз етуге бағытталған ұсынымдар кешені болып табылады.

МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ енгізу мақсаты білім алушыларда Өмірде өзін-өзі табысты жүзеге асыру үшін қажетті негізгі құзыреттерді қалыптастыру болып табылады.

Іске асыру міндеттеріне мыналар кіреді:

- 1) МЖМБС талаптарына сәйкес жаңартылған оқу бағдарламалары мен оқулықтарды әзірлеу және енгізу;
- 2) оқыту мен тәрбиелеудің заманауи әдістемелерін меңгерген педагог кадрларды даярлау, олардың біліктілігін арттыру;
- 3) білім беру ұйымдарында МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ іске асыру үшін жағдайлар жасау.

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Орта білім беру мазмұнын жетілдіру мақсатында жүйелі негізде МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ мазмұнына өзгерістер мен толықтырулар енгізу бойынша жұмыс жүргізеді.

Орта білім берудің мазмұнына өзгерістер мақсатқа, міндеттерге және күтілетін нәтижелерге сәйкес әзірленетін нормативтердің ресімделуі мен мазмұнына қойылатын талаптарды сақтай отырып, МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ құрылымдық және мазмұндық негіздерін сақтай отырып енгізіледі.

МЖМБС-да құндылықтарға ерекше назар аударылып, оқыту мақсаттары мен күтілетін нәтижелер нақтыланады. МЖМБС мазмұнын жетілдірудегі негізгі бағдарлар:

- стандарттың білім беру саласындағы ұлттық басымдықтарды іске асыруға және жеке тұлғаны оқытуға, тәрбиелеуге және дамытуға ықпал ететін мазмұн беруге бағытталуы;
- стандарттың әдіснамалық негізін анықтау;
- білім берудің әрбір деңгейінің мазмұнындағы базалық құндылықтарды қайта қарау;
- білім берудің әрбір деңгейінде білім алушының пәндік және метапәндік құзыреттіліктерін тұжырымдау;
- әрбір білім беру деңгейінің мақсаттары мен міндеттерін нақтылау;
- күтілетін нәтижелерді нақтылау;
- көптілді білім беруді іске асыру контекстіндегі мазмұнды нақтылау;
- қазақ, орыс және шет тілдерін кезең-кезеңмен және деңгейлік меңгеруді қамтамасыз ету;
- барлық деңгейдегі білім беру салаларының базалық мазмұнын қайта қарау.

ҮОЖ-да барлық пәндер бойынша әр деңгейдегі (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта) білім берудің құрылымы мен мазмұны анықталған, вариативтілік қарастырылған, бұл мектептерге оларды оқушылардың өзіндік ерекшеліктері

мен қажеттіліктеріне бейімдеуге, таңдалған тип-ге сәйкес кейбір пәндер бойынша оқу жүктемесін азайтуға, вариативті компонент пәндері бойынша авторлық бағдарламалар жасауға және т. б.

ҮОБ мазмұны академиялық білімді игеруге, дағдылар мен құзыреттерді дамытуға, STEM тәсілдері негізінде оқытуға, білім беру компонентін нығайтуға бағытталған. Оқу бағдарламаларының мазмұнына өзгерістер МЖМБС күтілетін нәтижелеріне сәйкес оқыту мақсаттарын қайта қарау, құндылықтарды оқу мақсаттарына интеграциялау, зерттелген материалды күрделілігі мен көлеміне қарай қайталауға және бекітуге уақыт бөлу, тақырыптарды, реттілікті, синхрондылықты, пәнаралық байланысты зерделеуде сабақтастықты, реттілік пен сызықтықты (көлденең және тік) қамтамасыз ету контекстінде енгізілді және оқушылардың жас және физиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып интеграциялау.

Бұл құжатта МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ енгізу ерекшеліктері, сондай-ақ оларды енгізу және іске асыру әдістемесі бойынша нақты ұсынымдар және жаңартылған стандарттарды, жоспарлар мен бағдарламаларды іске асыру үшін жағдайлар жасау қарастырылады.

Әдістемелік ұсынымдар білім беру ұйымдарына, жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ іске асыруда мамандардың кең ауқымына әдістемелік көмек көрсетуге арналған, оның ішінде:

- білім беру ұйымдарының басшыларына;
- педагог қызметкерлерге;
- әдіскерлерге;
- білім беруді басқару органдарының мамандарына.

1 ЖАҢАРТЫЛҒАН МЖМБС ЖӘНЕ ҮОЖ-НЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

2015 жылы Қазақстанда Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесі негізінде орта білім беру мазмұны жаңартылды. 2022 жылы ол жаңғыртудан өтті, яғни мектептегі білім берудің барлық деңгейлері үшін мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары (МЖМБС), үлгілік оқу жоспарлары (ҮОЖ) және үлгілік оқу бағдарламалары (ҮОБ) жаңартылды. Ұсынылған өзгерістер білім беру сапасын одан әрі арттыруға және мектеп түлектерін қазіргі әлемде табысты әлеуметтенуге дайындауға бағытталған.

Жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ қандай ерекшеліктерге тән?

Біріншіден, функционалдық сауаттылықты, сыни ойлауды, шығармашылықты, өзін-өзі таныстыру дағдыларын және топтық жұмысты дамытуға баса назар аудара отырып, әр деңгей үшін мақсат пен міндеттер нақтыланған және нақтырақ тұжырымдалған.

Екіншіден, МЖМБС құзыреттілік тәсілге негізделген, ол білім мен дағдыларды ғана емес, сонымен қатар оларды нақты өмірлік жағдайларда қолдану қабілетін бағалауды қамтиды.

Жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ білім алушылардың қазіргі әлемде өзін-өзі табысты жүзеге асыруы үшін қажетті негізгі құзыреттерді қалыптастыруға бағдарланған. Бұл құзыреттерге проблемаларды шешу, коммуникативтілік, өзін-өзі ұйымдастыру және басқалар сияқты дағдылар кіреді.

Үшіншіден, мектеп білімінің мазмұнынан ескірген және өзекті емес материал алынып тасталды және практикалық дайындық көлемі ұлғайтылды, яғни жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ -да практикалық сабақтарға бөлінген сағат саны ұлғайды. Бұл мұғалімдерге практикалық сабақтар мен жобалық жұмыстарға көбірек уақыт бөлуге, ал білім алушыларға теориялық білімді жақсы меңгеруге және қажетті дағдыларды игеруге мүмкіндік береді.

Төртіншіден, МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ -да оқытудың даралануы мен саралануына ықпал ететін оқыту әдістері мен нысандарын таңдауда мұғалімдерге көбірек еркіндік беретін вариативтілік ұлғайтылды, яғни білім алушылардың жеке қабілеттері мен мүдделері ескеріледі. Бұл әр оқушыға өз мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне сәйкес дамуға мүмкіндік береді.

Бесіншіден, жаңартылған мазмұн жобалау қызметі, проблемалық оқыту, кейстерге негізделген оқыту және басқалар сияқты заманауи оқыту әдістерін енгізуді көздейді, бұл оқу процесін қызықты әрі тиімді етуге мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, МЖМБС және ҮОБ оқу процесінде заманауи ақпараттық технологияларды қолдануды қарастырады, бұл оқытуды тиімдірек және қызықты етуге мүмкіндік береді.

Алтыншыдан, білім берудің базалық құндылықтары негізінде балаларды тәрбиелеуге, оларда патриотизмді, азаматтықты, басқа адамдарға және қоршаған ортаға деген құрметті қалыптастыруға көңіл бөлінді.

Жалпы, мазмұнды жаңарту халықаралық білім беру стандарттарын ескере

отырып жүзеге асырылды, бұл қазақстандық білім беруді әлемдік нарықта бәсекеге қабілетті етеді.

Жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ келесі артықшылықтарды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді:

- білім беру сапасын арттыру, оны неғұрлым өзекті және сұранысқа ие ету.
- түлектерді Қазіргі әлемдегі табысты өмір мен қызметке дайындау.
- білім алушылардың жеке басын, олардың қабілеттері мен мүдделерін дамыту.

Қолданыстағы МЖМБС және ҮОБ-да базалық құндылықтар өзгеріссіз қалады. Олар қазіргі әлемде өзін-өзі табысты жүзеге асыруға қабілетті үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыру үшін негіз болып табылады. Алайда, жоғары оқу орындарын қоспағанда, білім беру ұйымдарында «бірыңғай білім беру бағдарламасы» қабылданғаннан кейін [5] базалық құндылықтар жиынтығын қайта форматтау және қайта құру күтілуде.

Жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ -да білім алушылардың бойында патриотизм мен азаматтығы сияқты базалық құндылықтарды қалыптастыруға ерекше көңіл бөлінеді. Бұл түлектерді тәуелсіз мемлекет жағдайында өмірге дайындау қажеттілігіне байланысты.

Сондай-ақ, МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ -да гуманизм мәселелеріне көбірек көңіл бөлінеді. Бұл білім алушыларды басқа адамдарға құрметпен қарауға және қоршаған әлемге қамқорлық жасауға тәрбиелеу қажеттілігімен байланысты.

Оқушыларды көпұлтты және жаһандық қоғамдағы мәдениетаралық өзара әрекеттесуге және түсінуге дайындау үшін әртүрлі мәдениеттерді, тарихты және әлеуметтік аспектілерді зерттеуді қамтиды.

Бұл білім берудің маңызды құрамдас бөлігі, әсіресе жаһандану мен көші-қон әртүрлі мәдениеттер арасындағы тығыз қарым-қатынасқа әкелетін қазіргі әлемде.

Әртүрлі мәдениеттерді зерттеу сіздің көкжиегіңізді кеңейтуге, әлемнің әртүрлі елдерінде құндылықтардың, нормалар мен әдет-ғұрыптардың қалай дамитынын түсінуге, сондай-ақ дүниетанымның алуан түрлілігін түсінуге мүмкіндік береді. Бұл гуманизмнің дамуына, басқаларға деген құрметке және көпұлтты топтарда жұмыс істеу қабілетіне ықпал етеді.

Мәдениетаралық көзқараста тарихи және әлеуметтік аспектілер де шешуші рөл атқарады. Әр түрлі халықтардың тарихын зерттеу халықтар арасындағы мәдени ерекшеліктер мен өзара түсіністіктің қалай қалыптасып, дамығанын түсінуге көмектеседі.

Экономика, саясат, дін және өмір салты сияқты әлеуметтік аспектілер мәдениетаралық түсінікке айтарлықтай әсер етеді.

Тарихи аспектілер шешуші рөл атқарады, өйткені олар қандай оқиғалар, процестер мен өзара әрекеттесулер әртүрлі халықтар арасында өзіндік мәдени қасиеттердің қалыптасуына әкелгенін түсінуге мүмкіндік береді.

Соғыс, отарлау және сауда сияқты тарихи оқиғаларды білу рухани құндылықтардың, мінез-құлық нормалары мен әдет-ғұрыптардың белгілі бір мәдениеттер үшін неге ерекше болғанын түсіндіруге көмектеседі.

Бұл сонымен қатар өткен оқиғалардың қазіргі халықтар арасындағы қарым-қатынасқа қалай әсер ететінін түсінуге көмектеседі.

Экономика және саясат сияқты әлеуметтік аспектілер мәдениетаралық түсіну үшін де маңызды. Экономикалық факторлар халықтың даму деңгейі мен әл-ауқатын анықтай алады, оны өзгерту әдістері қажет және олардың көңіл-күйін қамтамасыз етеді.

Мәдениеттер арасындағы экономикалық айырмашылықтар олардың өзара әрекеттесуіне, соның ішінде саудаға, ынтымақтастыққа және бәсекелестікке әсер етуі мүмкін.

Тұтастай алғанда, жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ білім алушыларда базалық құндылықтардың кең спектрі бар тұтас тұлғаны қалыптастыруға бағытталған.

Мысалы:

- Қазақстан тарихы курсына білім алушылардың бойында отансүйгіштік пен өз Отанына деген мақтаныш сезімін қалыптастыруға баса назар аударылады.
- топтық жұмыс, жобалық қызмет, рөлдік ойындар сияқты әдістер қолданылады, бұл білім алушыларға ынтымақтастық дағдыларын және командада жұмыс істеу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.
- бағалау критерийлері тек білімді ғана емес, сонымен қатар сыни тұрғыдан ойлау, проблемаларды шешу және коммуникативтілік сияқты дағдыларды да ескереді.

Ерекшеліктердің ішінде тікелей доғал келесілерді атап өту керек.

Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептеріндегі оқу процесі ҚР Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарларына сәйкес жүзеге асырылады [2].

ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 31 тамыздағы №385 [4] бұйрығымен бекітілген Орта білім беру ұйымдары (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта) қызметінің үлгілік қағидаларына сәйкес:

- үлгілік оқу жоспарларын, оның ішінде оқу процесін жүзеге асыратын оқу жүктемесін қысқарта отырып, дербес таңдайды;
- таңдалған үлгілік оқу жоспарымен өз бетінше нақты ұйымның ерекшелігін көрсететін вариативтік компонент пәндері бойынша жұмыс оқу жоспары мен бағдарламаларын әзірлеуді жүзеге асырады;
- жұмыс оқу жоспарларының үлгілік оқу жоспарларына және Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкестігін қамтамасыз етеді.

2024-2025 оқу жылына арналған жұмыс оқу жоспарын әзірлеу кезінде бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларына сәйкес, оның ішінде оқу жүктемесін қысқарта отырып, тиісті білім беру деңгейінің оқу жүктемесінің ерекшеліктерін есепке алу талап етіледі.

Сонымен, бастауыш білім беру деңгейінде ескеру қажет:

- «Шет тілі» пәнін 3-сыныптан бастап аптасына 2 сағат мөлшерінде енгізу;
- 3-сыныпта «Еңбекке баулу» және «Бейнелеу өнері» пәндерін әр пән бойынша 1 сағаттан меңгеру;

– «Жаратылыстану» пәні бойынша 3-сыныптағы сағат саны (1 сағат), 4 – сыныпта-аптасына 2 сағат.

Осылайша, жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ білім беру сапасын арттыру жолындағы маңызды қадам болып табылады және білім алушыларда білім мен дағдыларды ғана емес, сонымен қатар қазіргі әлемде өзін-өзі табысты іске асыру үшін негіз болып табылатын базалық құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған.

Жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ білім беруді неғұрлым өзекті, сұранысқа ие және тиімді етуге мүмкіндік береді, бұл мектеп түлектеріне өз білімдерін жеткілікті жағдайда тиімдірек қолдануға мүмкіндік береді.

Мысал ретінде жеке жаңартылған бағдарламалардың ерекшеліктерін қарастырыңыз.

2-4 сыныптарға арналған орыс тілі (қазақ тілінде оқытатын мектептер үшін) бойынша жаңартылған оқу бағдарламаларының ерекшеліктері.

2023-2024 оқу жылынан бастап қазақ тілінде оқытатын мектептер үшін «Орыс тілі» 2-сыныптан бастап оқытыла бастағаны белгілі.

«Орыс тілі» оқу пәні бойынша оқытудың мақсаты сөйлеу этикетінің ережелеріне және қарым-қатынас жағдайына бағытталған сөйлеу іс-әрекетінде тілдік бірліктерді қолдану нормаларына сәйкес тыңдау (тыңдау), сөйлеу, оқу және жазу дағдыларын қалыптастыру болып табылады.

«Орыс тілі» оқу пәнін оқытудың міндеттері:

1) өмірдің әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени, ғылыми-танымал, оқу салаларында қарым-қатынас жасау үшін қажетті тыңдау (тыңдау), сөйлеу, оқу, жазу дағдыларын дамытуға;

2) орыс тілінің нормалары мен ережелеріне сәйкес синтаксистік тұрғыдан дұрыс сөйлемдерді құру дағдылары мен дағдылары, тіл бірліктері туралы білім қалыптастыру;

3) білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, алынған ақпаратты талдауға, синтездеуге, бағалауға, түсіндіруге бағытталған логикалық ойлау дағдыларын қалыптастыру және дамыту;

4) оқылған ақпарат бойынша іздестіру, таныстыру, зерттеушілік оқу, диалог және монолог жасау дағдыларын қалыптастыру;

5) білім алушылардың сөздік қорын орыс тілінің коммуникативтік-өзекті лексикасы мен фразеологиясымен байыту;

6) ақпараттық-коммуникациялық және компьютерлік технологияларды пайдалану дағдыларын қалыптастыру және дамыту;

7) қазақ, орыс және басқа халықтар мәдениеттерінің құндылықтары туралы түсінік қалыптастыру.

1-2 сыныптардың оқу материалдарын біріктіруге және құндылықтарды оқу бағдарламасының мазмұнына енгізуге байланысты «Жалпы ережелер» тарауларына жаңа параграфтар енгізілді және «Орыс тілі» оқу пәнінің мазмұнын

ұйымдастыру; оқытудағы жалпы тақырыптар арқылы білім беру құндылықтары негізінде Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру ұсынылды; оқу мақсаттарының жүйесі пысықталды, сондай-ақ оқу бағдарламасына түзетулер енгізілді кодтау; үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру ұсынылды негізінде ұзақ мерзімді жоспар пысықталды; «Орыс тілі» оқу пәні бойынша қазақ тілінде оқытатын мектептердің 2-4 сынып оқушыларының дайындық деңгейінің жетістіктерін тексеру критерийі айқындалды; «Орыс тілі» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасының мемлекеттік тілдегі аудармасы жасалды.

1-4 сыныптарға арналған жаңартылған математика оқу бағдарламаларының ерекшеліктері

1-4 сыныптарға арналған «Математика» оқу бағдарламасы. Оқу бағдарламасын қайта қарау барысында білім алушылардың жас және танымдық ерекшеліктеріне сәйкес келмейтін оқу мақсаттарының болуы, кейбір оқу материалдарының қайталануы анықталды.

Енгізілген өзгерістерге байланысты бағдарламаның кейбір бөлімдерінің атаулары нақтыланды. Мысалы: «Сандар мен шамалар» бөліміне «Сандар мен шамалар» деп аталатын арифметикалық амалдар қосылады.

Арифметикалық амалдар, жиындар бөлімінде. Логика элементтері статистика бөлімі қосылды, жиындар өзгертілді. «Логика және статистика элементтері».

Қолданыстағы (2016 ж.) оқу бағдарламасындағы «Математикалық модельдеу» бөлімінде есепті кестеге, сызықтық/ бағаналы диаграммаға, диаграммаға құру, модельдеуді 2-3 әрекеттің қысқаша жазбасы түрінде жазу тақырыптары қарапайымға ауыстырылды, өйткені бұл білім алушылар үшін проблемалы.

Бастауыш білім берудің оқу бағдарламаларын жетілдіру кезінде білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, құндылықтар негізінде оқытуды, пәнаралық және пәнаралық байланыстарды сақтау қағидатын басшылыққа алды.

Күрделі тақырыптар, оқытудың күрделі мақсаттары, білім беру мазмұнында кездесетін өзгерістер мен толықтырулар қайта қаралды. Оқу бағдарламаларының жобасы әзірленді және бастауыш білім беру деңгейі бойынша күтілетін нәтижелер айқындалды.

Бастауыш деңгейдегі математикалық білім берудің негізгі мақсатына сәйкес оқу пәні мынадай міндеттерді іске асыруға бағытталған:

1) логикалық ойлауды, кеңістіктік қиялды, математикалық терминдерді қолдану және математиканы әлемді бейнелеу, модельдеу және түсіну тәсілі ретінде қабылдау қабілетін дамыту;

2) оқу және практикалық мәселелерді шешу, арифметикалық алгоритмдерді қолдану, геометриялық құрылыстарды орындау және математикалық зерттеулер жүргізу қабілетін дамыту;

- 3) сыни ойлау мен шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- 4) басқа пәндерді зерделеуде және күнделікті өмірде математикалық білім мен дағдыларды пайдалану тәсілдеріне үйрету;
- 5) жеке қасиеттерін дамыту: ізденімпаздық, мақсаттылық, жауапкершілік, сенімділік, Тәуелсіздік;
- 6) түсіну, түсіндіру, талдау, синтездеу, жіктеу, қолдану және бейнелеудің когнитивті дағдыларын дамыту;
- 7) коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларды дамыту: командада жұмыс істеу, көзқарасын білдіру, басқа адамдардың пікірін құрметтеу, көшбасшылық қасиеттерін көрсету, өз жұмысын жазбаша және ауызша түрде ұсыну дағдылары;
- 8) ақпаратты іздеу және іріктеу, өз уақытын басқару және өзін-өзі реттеу дағдыларын дамыту.

1-4 сыныптарға арналған «Бейнелеу өнері» пәні бойынша жаңартылған оқу бағдарламаларының ерекшеліктері

«Еңбекке баулу» оқу бағдарламасының мазмұны 3 негізгі бөлімнен тұрады. Бұл «шығармашылық идеяларды білу және тану», «шығармашылық жұмысты құру және дайындау» және «талдау және бағалау».

«Бейнелеу өнері» пәні оқу-тәрбие процесінің органикалық бірлігі болып табылады. Онда эстетикалық және көркемдік білім білімді дәйекті және жүйелі түрде ұсынуға және көркемдік іс-әрекет дағдыларын үйретуге негізделген.

«Бейнелеу өнері» пәнін оқудың мақсаты көркемдік білім беру және эстетикалық тәрбие, білім алушыларды Бейнелеу өнері әлеміне Қазақстанның және бүкіл әлемнің рухани және материалдық мәдениетінің ажырамас бөлігі ретінде таныстырудың, олардың жеке басын қалыптастыру мен дамытудың тиімді құралы болып табылады.

Білім алушыларда білім беру құндылықтарын қалыптастыру негізінде «Бейнелеу өнері» пәнін оқытудың міндеттері:

- 1) Қазақстан халқының өнері мен мәдениеті мен дәстүрлеріне, әлемнің мәдени әртүрлілігіне құрмет көрсету;
- 2) рухани келісім мен толеранттылық идеяларын ұстану;
- 3) қоршаған ортаны және экологиялық тепе-теңдікті сақтау;
- 4) шығармашылық және сыни ойлау;
- 5) коммуникативтілік және ақпараттық-коммуникациялық құралдар
- 6) бейнелеу өнерінің түрлерімен (графика, кескіндеме, сәндік-қолданбалы өнер, мүсін, дизайн, сәулет) және бейнелеу өнерінің жанрларымен (пейзаж, портрет, натюрморт, жануарлар жанры және т. б.) танысу;
- 7) қоршаған заттардың пішінін, көлемін және құрылымын көру және түсіну қабілетін қалыптастыру;
- 8) кеңістіктік қабылдауды қалыптастыру;
- 9) графикалық және гүл өсіру дағдыларын дамыту;

10) моториканы, логикалық ойлауды, өз бетінше ойлауды және идеяларды іске асыруды дамыту.

11) әртүрлі материалдармен және әртүрлі бейнелеу әдістерімен жұмыс істеудің көркемдік дағдыларын меңгеру;

12) шынайы өмірде көркем мәдениеттің көрінісін көру қабілетін дамыту (көрмелер, мұражайлар, сәулет, дизайн, мүсін, сәндік-қолданбалы өнер және т.б.);

13) балаларда сезімталдықты, көңіл-күйді, зейінді, есте сақтауды, қиялды, қиялды білдіру қабілетін дамыту;

14) өзіндік ерекшелік, мақсаттылық, ұқыптылық, еңбексүйгіштік сияқты жеке қасиеттерді қалыптастыру;

15) ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуға тең қол жеткізуі үшін жағдайлар жасау.

Оқу материалының мазмұны бірыңғай оқу-тәрбие міндеттерін шешу үшін 4 бөлімге топтастырылған.

Бөлімдер өнердің әр түрлі аспектілерін ашады: типологиялық, тілдік, құндылыққа бағытталған, белсенді және әр сабаққа әр түрлі дәрежеде қатысады және бастауыш көркемдік білім мен тәрбие мәселелерін шешуге бағытталған.

1. «Бейнелеу сауаттылығының негіздері» бөлімінде шығармашылық идеяларды іс жүзінде жүзеге асыруға арналған құралдар ұсынылған:

– өнер туындыларын қабылдау;

– көркем мәдениеттің (Қазақстан халықтарының мәдениеті) құндылығы мен алуан түрлілігін, Қазақстан халықтарының бейнелеу өнерінің көрнекті өкілдерін түсіну, қазақстандық және әлемдік өнер шедеврлерімен танысу және эмоционалды бағалау;

– бейнелеу өнерінің адамның күнделікті өміріндегі рөлі, оның қоршаған ортаға әсері туралы түсінік;

– графика, графикаға арналған материалдар: қарындаш, қалам, қарындаштар және т. б.;

– әр түрлі графикалық материалдармен жұмыс істеу әдістері мен әдістері, өнердегі суреттің рөлі: негізгі және көмекші;

– графика арқылы ойларды жеткізе білу;

– кескіндеме, бояу материалдары мен құралдары;

– түс-кескіндеменің негізі, көркем образ жасау үшін көркемдік экспрессивтілік құралдарын таңдау;

– кескіндеме арқылы ойды білдіру қабілеті;

– мүсін, мүсін материалдары

– табиғаттағы формалардың алуан түрлілігі, Қазақстанның халықтық және сәндік-қолданбалы өнер туындыларымен танысу.

2. «Бейнелеу өнері әлемі» бөлімі оқу материалының мазмұнын ашады:

– көркем шығармашылықтың ерекшеліктері;

– өнер түрлері;

- өнер жанрлары;
 - композиция, жазықтықтағы және кеңістіктегі композицияның қарапайым әдістері;
 - композицияны көлденең, тігінен және диагональ бойынша құру тұжырымдамасы;
 - келешек: «көкжиек сызығы», «жақын–алыс», «көп–аз», «қоршаулар» ұғымдары;
 - композициялық орталық, композициядағы негізгі және көмекші дәреже, симметрия және асимметрия;
 - композициядағы контрасттың рөлі: төмен және жоғары, үлкен және кішкентай, жұқа және қалың, қараңғы және ашық, баяу және жылдам және т. б.;
 - әртүрлі сызықтар (жұқа, қалың, түзу, зигзаг, тегіс, өткір, бұралған, дөңгелектелген) және олардың айқын сипаты, жанасуы, дақтары және көркем бейнесі;
 - табиғи құбылыстарды, адамның, жануардың эмоционалды жағдайын зерттеу
 - түс, негізгі және құрама түстер, жылы және суық түстер, түстердің араласуы, эмоционалды әуен және кескіннің айқындылығы ақ және қара түстердің рөлі, эмоциялар мен кейіпкерлердің сипатын түс арқылы білдіру мүмкіндігі, оның эмоционалды күйін көрсету;
 - пішін, заттардың әртүрлілігі және олардың жазықтық пен кеңістіктегі берілуі, пішіндердің ұқсастығы мен контрастын, қарапайым геометриялық пішіндерді, табиғи пішіндерді, нысан пішінінің оның сипаты туралы түсінікке әсерін, силуэт;
 - көлем, кеңістіктегі көлем және жазықтықтағы көлем, көлемді ұсыну әдістері, көлемді композициялардың экспрессивтілігі;
 - ритм, ритм түрлері (тыныш, баяу, екпін, ретсіз және т. б.);
 - сызықтардың, дақтардың, түстердің жағы;
 - кескіндеме мен кескіндемедегі композицияның эмоционалды ритағының рөлі, элементтердің ритағы арқылы композициядағы қозғалысты көрсету, сәндік-қолданбалы өнердегі ритақтың ерекше рөлі.
3. «Айналамыздағы әлем» бөлімінде тапсырмалар тақырыбы рухани-адамгершілік, эмоционалды-құндылық бағдарын белгілейді:
- бақылау дағдыларын игеру, сурет салу, нұсқаға қарап, есте сақтау;
 - табиғат пен табиғи құбылыстарды, сондай-ақ қоршаған әлем құбылыстарын бақылау;
 - айырмашылық ауа-райының өзгеруіне байланысты маусымдарда, тәуліктің әртүрлі уақыттарында табиғатты бейнелеуде;
 - табиғат кезеңдерін бейнелеу үшін әртүрлі көркем материалдар мен құралдарды қолдану;
 - қазақ шедеврлерімен танысу-әртүрлі халықтар мен дәуірлерді бейнелейтін әлемнің ең жарқын мәдениеттерімен танысу;
 - әлем халықтарының мәдени дәстүрлерін, халықтар өнеріндегі адам

бейнесін, сәндік-қолданбалы өнер бұйымдары мен сәулет нысандарын сипаттаудағы әртүрлі табиғи жағдайлардың рөлі;

– Менің Қазақстаным, Қазақстан халқының дәстүрлі мәдениетін бейнелеудегі туған өлке табиғатының рөлі, туған өлкенің табиғи пейзаждары, киіз үйлерді, тұрмыстық заттарды, еңбек құралдарын, киім үлгілерін безендірудегі сәндік құрылымның бірлігі;

– дәстүрлі мәдениеттегі адам бейнесі, өнердегі адам сұлулығының көрінісі туралы халықтың идеясы;

– адам бейнесі, әлемнің әртүрлі мәдениеттеріндегі адам бейнесі, замандас бейнесі, портрет жанры, өнердегі махаббат, достық, отбасы тақырыптары; шетелдік өнер және эмоционалды бағалау;

– эмоция кейіпкерлерді эмоционалды және көркем түрде бейнелеу, олар адамның қасиеттері мен жақсы сезімдерін оятады: мейірімділік, жанашырлық, қолдау, қамқорлық, қаһармандық, жанқиярлық және т. б.;

– қоршаған ортадағы заттарды көркемдік жобалау және модельдеу;

– дизайн мен архитектураның әдемі және мағыналы түрлерін жобалау үшін әртүрлі көркем материалдар мен құралдарды қолдану.

4. «Шығармашылық» бөлімінде шығармашылық қызметтің түрлері мен шарттарын ашады және жүзеге асырады:

– бейнелеу, сәндік-қолданбалы және көркемдік-конструкция бойынша түрлі презентацияларға (презентацияларға) қатысу;

– графика, кескіндеме, мүсін, сәндік-қолданбалы өнерде алынған құзыреттерді жүзеге асыру;

– жады, қиял және нұсқаға көзқарас арқылы салынған сурет; шығармашылық жұмыстарда көркемдік жобалау және модельдеу дағдыларын қолдану;

– графикада, кескіндемеде, мүсіндеуде, көркемдік құрылыста және модельдеуде бейнелеу құралдарын таңдау және қолдану;

– жеке және ұжымдық шығармашылық жұмыста әртүрлі көркемдік әдістер мен материалдарды қолдану;

– өнер туындыларының мазмұны мен экспрессивті құралдарын талқылауға қатысу, шығармаға деген көзқарасын білдіру.

Бөлімдер кіші бөлімдерден тұрады:

– өнерді қабылдау: өнерді түсіну, бейнелеу өнері дегеніміз не және оның адам өміріндегі рөлі туралы түсінік беру, бейнелеу өнері туындыларымен танысу процесін түсінуге және түсінуге үйрету, Қазақстан мен әлемнің танымал суретшілерінің шығармашылығымен таныстыру. Өзіндік дүниетаным мен дүниетанымды қалыптастыру; көркем-эстетикалық мәдениет пен стильді қалыптастыру; өнер туындыларын саралау қабілеті;

– графика туралы кіші бөлімде көзделген міндеттер: білім алушыларға объектінің (бұйымның) кеңістіктегі орнын ескере отырып, екі өлшемді жазықтықта үш өлшемді пішінді көруге және бейнелеуге үйрету, әртүрлі графикалық әдістерді (сызықтар, штрихтар, дақтар, реңктер және жарық-көлеңке-график - пропорциялар бере отырып, екі өлшемді жазықтықта үш

өлшемді пішінді көруге және бейнелеуге үйрету, қосымшаның көмегімен көлемі, құрылымы; графикалық материалмен танысуды жалғастыру.

– кескіндеме бөлімінде қарастырылған міндеттер: түс туралы эмоционалды қабылдауды дамыту және нұсқа бойынша жұмыс жасау кезінде үйлесімді түс қатынастарын құру; түс сезімін үйрету. Жұмысты сауатты жүргізу, көркем материалдарды сауатты пайдалану дағдыларына үйрету. Заттардың текстурасын жеткізе білу; кеңістікті түстің көмегімен жарықпен жеткізе білу; бейнеленген заттың пішінінің реңі мен түсі арқылы «көлемін белгілеу» кезеңдерін зерттеу (бұйымның немесе заттың «өзіндік түс» ұғымы және оған жарықтың әсері, пішін мен материал берудегі реңктің рөлі).

– мүсін туралы бөлімде қарастырылған міндеттер: кеңістікте ойлауға үйрету, балалардың көлемді қабылдауын, пластик арқылы көлем мен кеңістікті көру және беру қабілетін дамытуға ықпал ету. Сабақтарда білім алушылар бедерлі және дөңгелек мүсіндерді орындау негіздерімен танысады; сәндік-қолданбалы өнер бөлімінде қарастырылған міндеттер:

– сәндік-қолданбалы өнер мен дизайнның талаптары мен заңдылықтарын түсінуге тәрбиелеу. Сұлулық идеяларының маңыздылығын нақты жеткізуге үйрету. Стильдеу және жалпылау әдістерін қолдана отырып, қоршаған ортада кездесетін формаларды шығармашылықпен өз бетінше құру қабілетін қалыптастыру. Өртүрлі материалдармен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру және оларды халықтық дәстүрлермен байланыстыру;

– сәулет және дизайн бөлімінде қарастырылған міндеттер: (көркемдік құрастыру және модельдеу) архитектуралық орта мен дизайн негіздерін зерттеу және модельдеу, қалыптасу туралы білімді нақтылау, көлемді және жалпақ композициялар жасау дағдыларын қалыптастыру және көркемдік жобалау мәселелерін өз бетінше шеше білу.

1-4 сыныптарға арналған «Еңбекке баулу» пәні бойынша жаңартылған оқу бағдарламаларының ерекшеліктері

«Еңбекке баулу» оқу бағдарламасының мақсаты көркемдік-технологиялық білім беру, кеңістіктік-бейнелі, шығармашылық ойлау негіздерін қалыптастыру, жеке тұлғаны қалыптастыру негізі ретінде рухани-адамгершілік мәдениетті дамыту. Оқу пәнінің міндеттері:

1) ақпараттың әртүрлі түрлерін іздеу, жинау, сұрыптау, бағдарлау қабілетін дамытуға ықпал ететін әртүрлі танымдық, коммуникативтік, ұйымдастырушылық және адамгершілік сипаттағы міндеттерді өз бетінше шешу тәжірибесін қалыптастыру;

2) жеке, топтық және ұжымдық жұмысты орындау процесінде моториканы, сенсориканы, қиял мен шығармашылықты, қиял мен қолды қабылдауды дамыту;

3) әртүрлі материалдар мен құралдарды пайдалана отырып, кеңістіктік-бейнелі ойлау дағдыларын қалыптастыру;

4) позитивті дүниетанымды қалыптастыру, білім алушылардың өзін-өзі бағалауын арттыру;

5) ұлттық және әлемдік мәдениет туындыларымен танысу арқылы зерттеу дағдыларын дамыту;

6) Ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерді ескере отырып

7) өз жұмысын орындау үшін ақпараттың әртүрлі түрлерінде (іздеу, жинау, сұрыптау) бағдарлану қабілетін дамытуға ықпал ететін әртүрлі танымдық, коммуникативтік, ұйымдастырушылық және адамгершілік сипаттағы міндеттерді өз бетінше шешу тәжірибесін қалыптастыру;

8) ұжымдық, топтық және жеке жұмысты орындау процесінде моториканы, сенсориканы, қиял мен шығармашылықты, қиял мен қолды қабылдауды дамыту.

Оқу бағдарламасының мазмұны мынадай материалдарды зерделеуді көздейді:

- табиғи материалмен жұмыс;
- қағаз және картонмен жұмыс;
- техникалық модельдеу және құрастыру;
- өзін-өзі күту.

Әр түрлі жұмыстарды орындау кезінде еңбек гигиенасы және қауіпсіздік техникасы ережелері: жұмысты тек мұғалімнің рұқсатымен бастау, жұмыс кезінде алаңдамау; қолдану ережелері бейтаныс құралдарды пайдаланбау; құралды қажет болған жағдайда ғана пайдалану; өткір және жұмыс істеуге жарамсыз құралдармен жұмыс істемеу; құралдар мен жабдықтарды арнайы орындарда сақтау; жұмыс орнын ұстау орын таза және тәртіпте; құралдар мен жабдықтарды мұғалім көрсеткен тәртіппен орналастыру; жұмыс кезінде сөйлеспеу, істерге алаңдамау.

1-4 сыныптарға арналған «Еңбекке баулу» оқу пәнінің базалық мазмұны мынадай бөлімдерден тұрады:

- 1) «Шығармашылық идеяларды зерттеу және дамыту» бөлімі
- 2) «Шығармашылық жұмысты құру және дайындау» бөлімі
- 3) «Презентация, талдау және бағалау» бөлімі.

«Шығармашылық идеяларды зерделеу және дамыту» бөлімі: қоршаған әлемді, түрлі материалдарды зерделеу арқылы зерттеу дағдылары мен шығармашылық қабілеттерін дамыту, қазақ және басқа халықтардың дәстүрлері мен мәдениетін зерделеу, өз шығармашылық идеяларын әзірлеу;

«Шығармашылық жұмысты құру және дайындау» бөлімі: сенсориканы, қол моторикасын, қиял мен шығармашылықты, ұжымдық, топтық және жеке жұмысты орындау процесінде практикалық дағдыларды дамыту, әртүрлі материалдармен тәжірибе жасау, әртүрлі жұмыс әдістерін меңгеру, өз іс-әрекетін жоспарлау;

«Презентация, талдау және бағалау» бөлімі: презентация арқылы коммуникативті және сөйлеу дағдыларын дамыту, оның аясында Өз және басқа адамдардың жұмысын бағалау, таныстыру және түсіндіру.

Бағдарламаның мазмұны әр түрлі көркемдік-шығармашылық қызметті көздейді. Сабақ барысында іске асырылатын шығармашылық қызмет түрлерін еңбек оқыту мұғалімінің өзі айқындайды.

Бұл ретте көркемдік-шығармашылық қызметтің үш негізгі түрі міндетті түрде іске асырылады: құрылымдау, жоспарлау және стильдеу.

Айта кету керек, қазақ тілінде оқытпайтын мектептерде орыс тілінен айырмашылығы, «Орыс тілі» және «Орыс әдебиеті» пәндері ҮОЖ [2] сәйкес бөлек оқытылады.

Орыс тіліндегі жаңартылған оқу бағдарламаларының ерекшеліктеріне мыналар жатады.

Бірінші және екінші орыс тілін оқыту үшін материалды қалыптастырудың негізгі қағидасы-оқушылардың коммуникативті қажеттіліктеріне сәйкестігі.

Коммуникативті тәсіл коммуникация және тілді оқыту саласындағы іргелі тәсіл болып табылады.

Коммуникативті шешімнің басты ерекшелігі-ол коммуникация процестеріне назар аударады, тек коммуникация объектілері арасында ашылады және көрінеді және тілдің ресми ережелерін зерттеуде зерттелмейді.

Коммуникативті тәсіл негізінде орыс мектебінде орыс тілін оқытудың негізгі ерекшеліктерін атап өтеміз.

Белсенді өзара әрекеттесу: коммуникативті тәсіл қарым-қатынастың барлық қатысушыларының белсенді қатысуын білдіреді. Бұл дегеніміз, оқушылар бір-бірімен қарым-қатынас жасайды, идеялармен, ақпараттармен және пікірлермен алмасады және сыныптастарының көзқарасын тыңдайды және ескереді.

Бұл, мысалы, келесі мақсатта көрінеді: *8.1.5.1 ұсынылған мәселе бойынша пікірталасқа қатысу, өз мәлімдемелерін дәлелдеу, қарсыласты өз ұстанымының дұрыстығына сендіру, қорытынды жасау.*

Коммуникацияның негізгі мақсаты: ақпаратты беру алушы хабарламаны түсінетін және түсінетін етіп жасалуы керек. Мақсат-байланыс объектілері арасында өзара түсіністік орнату.

Қарым-қатынас арқылы білім алушылар өздерінің тілдік дағдыларын, мәдени түсініктерін және сыныптан тыс басқа адамдармен еркін қарым-қатынас жасау қабілетін алады.

Мысалы, *9.3.5.1 әр түрлі эссе жазу, оның ішінде пікірталас, мәселені әр қырынан қарастырып, шешу жолдарын ұсыну білім алушыларға мәселені талдауды және мәселенің өзіндік шешімін тұжырымдауды* қамтиды.

Контекстуалдылық: коммуникативті тәсіл қарым-қатынас әрқашан оның орын алатын контекстке байланысты екенін мойындайды. Контекст қабылдау ерекшеліктеріне, әлеуметтік-мәдени факторларға, коммуниканттардың ниеттеріне және т.б. ие болуы мүмкін. Контекстті түсіну коммуникативті өзара әрекеттесуді бағалау үшін маңызды.

Қарым-қатынас дағдыларын дамыту: коммуникативті тәсіл оқытуға қатысушылардың коммуникативті дағдыларын дамытуды мақсат етеді. Бұған тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу дағдыларын, сондай-ақ мәдениетаралық қарым-қатынас пен коммуникативті жағдайларға бейімделу дағдыларын дамыту кіреді.

Нақты коммуникативті міндеттер: коммуникативті тәсіл қатысушыларға нақты коммуникативті міндеттер қояды, оларды шешуге тура келеді. Бұл

күнделікті өмірдегі қарым-қатынасқа, жұмысқа, оқуға немесе басқа әрекеттерге байланысты тапсырма болуы мүмкін. Мысалы, 8-сыныптағы орыс тілі сабағында мұғалім, *8.1.7.1 оқу мақсатына сәйкес, оқу, әлеуметтік-мәдени және әлеуметтік жағынан кемінде 2 микротеманы қамтитын егжей-тегжейлі дәлелді монолог (сипаттау және баяндау элементтері бар пайымдау) құру-«Ғылыми жаңалықтар мен технологиялар» бөлімін зерделеу кезінде мақсатты аудиторияны ескере отырып, блогтар мен бұқаралық ақпарат құралдарының хабарламалары негізінде білім алушыларға келесі тапсырманы ұсынады: сіз өзіңіздің мектебіңіздің жоғары сынып оқушыларының алдында «Жасанды интеллект: болу немесе болмау» монологумен сөйлеп жатқаныңызды елестетіп көріңізші?» онда сіз Илон Масктың пікірімен келісесіз («Мен жасанды интеллект туралы қатты алаңдаймын. Менің ойымша, бұл біздің өркениетімізге ең үлкен қауіп»).*

Менің ойымша, бұл біздің өркениетімізге ең үлкен қауіп». Илон Маск, 2014), немесе онымен виртуалды дауға түсіңіз.

Бағдарламада оқушылардың функционалдық сауаттылық дағдыларын дамытуға ерекше көңіл бөлінеді. Орыс тілінің кез-келген сабағы мәтінді талдауға негізделуі керек (рецептивті дағдылар: тыңдау және оқу), содан кейін ақпарат негізінде өз өніміңізді құру (өнімді дағдылар: сөйлеу және жазу).

Оқытудың барлық мақсаттары Блум таксономиясына сәйкес құрылған, бұл білім алушыларда ойлаудың барлық деңгейлерін дамытуға мүмкіндік береді: ең төменгіден жоғарыға дейін.

Енгізілген өзгерістердің көпшілігі жеке оқу мақсаттарын нақтылауға және нақтылауға қатысты.

Мысалы, 8.1.3.1-мақсатта бастапқы мәтіннің құрылымын сақтай отырып, бет-әлпеті өзгерген әр түрлі сөйлеу типтерінің мәтіндерінің мазмұнын қайталау өзгертілді: сөйлеудің әр түрлі типтері аралас сөйлеу түрлерінде, өйткені тәжірибеде аралас сөйлеу типтерінің мәтіндері жиі қолданылады.

9.1.1.1-мақсатта мәтіннің негізгі және егжей-тегжейлі ақпаратын түсіну, естілгенге сыни көзқарас білдіру өзгерістер мыналар болды: 9.1.1.1 мәтіннің негізгі және егжей-тегжейлі ақпаратын түсіну, аудио/бейне мәтіннің мазмұнын сыни тұрғыдан бағалау және авторлық позицияны анықтау.

Өзгерістер ақпаратты әр түрлі көздерден алуға болатындығына байланысты (аудио / бейне мәтін) және жас ерекшеліктеріне сәйкес автордың позициясын анықтай білу керек.

Сонымен қатар, лексикалық бірліктерді нақтылау мақсатында өзгерістер енгізілді. Өзгеріс білім алушының іс-қимыл алгоритмін нақтылау мақсатында енгізілді. Кейбір жанрлар алынып тасталды немесе өзгертілді (күнделік және т.б.), өйткені ол жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейді.

7.2.5.1-мақсатта қорытындылар мен қорытындылар негізінде бағалау сұрақтарын тұжырымдау «әр түрлі» сын есімді «бағалау» мақсатына ауыстыру тапсырмаларды нақтылауды және оқушылардың жоғары тәртіп дағдыларын дамытуды көздейді.

Оқу дағдысында мәтіндермен жұмыс істеу компоненті күшейтілді: 8.2.7.1

гипермәтіндерден ақпаратты алу және синтездеу, оның өзектілігін, сәйкессіздігін, сенімділігін анықтау, әр мәтіннің мақсатына, мақсатты аудиториясына сүйене отырып және қорытынды жасау.

Өзгеріс қазіргі уақытта гипермәтіндермен жұмыс істеу қажеттілігіне байланысты.

Жазу шеберлігіне бірқатар өзгерістер енгізілді: теріс және белгісіз есімдіктердің ұқсастығы мен айырмашылығын толық көрсету үшін теріс есімдіктер қосылды.

Жас ерекшеліктерін ескере отырып, жүйені құру үшін зат есімдермен, сын есімдермен, теріс және белгісіз есімдіктермен, етістіктермен емес. Олар сөйлеудің бұрын зерттелмеген бөліктеріне назар аудара отырып, жас ерекшеліктерін ескере отырып, мақсатты нақтылады: қауымдастық, қатысу және үстеу.

Эпифора алынып тасталды, өйткені бұл поэтикалық сөйлеуде жиі қолданылатын әдіс.

Сөйлемнің жеке мүшелерін (қатысушы айналымдар, қатысушы айналымдар) қамтыды, өйткені олар етістік формаларында көрсетілген. Оқушылардың дағдыларын кеңейту үшін үстеулерді салыстыру дәрежесін қамтыды. Зерттеуге қажетті ұсыныстың нақтылау мүшелері қосылды.

2 БАСТАУЫШ, НЕГІЗГІ ОРТА ЖӘНЕ ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРУ ДЕҢГЕЙЛЕРІНІҢ МЖМБС ЖӘНЕ ҮОЖ-ЫН ЕНГІЗУ ЖӘНЕ ҚОЛДАНУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

МЖМБС енгізу Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін дамытудағы маңызды кезең болып табылады, ол білім беру сапасының халықаралық стандарттарға сәйкестігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ түлектерді одан әрі оқыту мен кәсіби қызметке даярлау деңгейін арттыруға мүмкіндік береді.

МЖМБС енгізудің негізгі міндеттері:

1. МЖМБС талаптарына жауап беретін жаңа үлгілік оқу бағдарламалары мен оқу жоспарларын әзірлеу және енгізу;

2. Оқыту мен тәрбиелеудің заманауи әдістемелерін меңгерген білім беру ұйымдарын педагог кадрлармен қамтамасыз ету.

3. Оқу-тәрбие процесінің барлық қатысушыларының МЖМБС түсінуін және қабылдауын қамтамасыз ету.

4. Жалпы орта білім беру ұйымдарында МЖМБС іске асыру үшін жағдайлар жасау.

5. МЖМБС іске асыратын білім беру ұйымдарын қажетті материалдық-техникалық инфрақұрылыммен қамтамасыз ету;

6. Білім беру ұйымдарында МЖМБС, білім беру сапасын іске асыруды мониторингілеу және бағалау.

7. МЖМБС іске асыру тетіктерін әзірлеу және енгізу.

Іске асырудың негізгі бағыттары:

Ақпараттық-ағарту жұмысы: МЖМБС ережелерін түсіндіру бойынша семинарлар, вебинарлар, дөңгелек үстелдер және басқа да іс-шаралар өткізу.

Үлгілік оқу бағдарламасы: МЖМБС талаптарына сәйкес келетін жаңа оқу бағдарламаларын әзірлеу және оларды білім беру ұйымдарында енгізу. Жаңа бағдарламаларды әзірлеу кезінде МЖМБС талаптарын, сондай-ақ білім беру саласындағы халықаралық зерттеулердің нәтижелерін ескеру қажет.

Жаңа бағдарламалар оқыту нәтижелеріне, білім, дағдылар мен құзыреттерді интеграциялауға, білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескеруге, заманауи педагогикалық технологияларды қолдануға, білім алушылардың негізгі құзыреттерін дамытуға бағытталуы тиіс.

Енгізуді білім беру ұйымдарының дайындығын ескере отырып, кезең-кезеңмен жүргізу қажет.

Педагогикалық құрамы: оқыту мен тәрбиелеудің заманауи әдістемелерін меңгерген педагог кадрларды даярлау; біліктілікті арттыру бағдарламаларын әзірлеу және енгізу, курстық оқытуды ұйымдастыру.

Бұл ретте педагог кадрларды даярлау оқытудың әртүрлі нысандарын, оның ішінде қашықтықтан оқытуды пайдалана отырып, қазіргі заманғы білім беру және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде жүзеге асырылуға тиіс.

Педагог кадрлардың біліктілігін арттыруды ұйымдастыру оларды кәсіби дамуға ынталандыру жүйесін құруға, оларда МЖМБС іске асыру үшін қажетті құзыреттерді қалыптастыруға бағытталуы тиіс.

Материалдық-техникалық қамтамасыз ету: білім беру ұйымдарын қажетті материалдық-техникалық ресурстармен қамтамасыз ету, МЖМБС іске асыру және оқытудың инновациялық технологиялары мен әдістерін енгізу үшін жағдайлар жасау. Практикалық сабақтарды өткізу үшін, сондай-ақ білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін жағдай жасау маңызды.

Оқу-әдістемелік әдебиеттерді әзірлеу және енгізу: МЖМБС талаптарына жауап беретін оқулықтарды, оқу құралдарын және басқа да оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеу және бекіту; МЖМБС ережелеріне негізделген оқыту және тәрбиелеу әдістемелерін әзірлеу және енгізу.

Мониторинг және бағалау: МЖМБС іске асырылуын мониторингілеу және бағалау жүйесін әзірлеу және енгізу; әзірленген жүйеге сәйкес мониторинг жүргізу; оқу-тәрбие процесін жетілдіру бойынша басқарушылық шешімдер қабылдау үшін нәтижелерді талдау.

МЖМБС-ны табысты енгізу үшін оның мақсаттары мен міндеттері туралы жұртшылықты кеңінен хабардар етуді қамтамасыз ету, білім алушылармен, ата-аналармен және педагог қызметкерлермен мектептегі білім беру жүйесін жетілдіру бойынша олардың ұсыныстарын алу үшін кері байланыс тетіктерін құру қажет.

ҮОЖ енгізу оның сапасы мен тиімділігін арттыруға бағытталған білім беру жүйесін дамытудағы маңызды қадам болып табылады.

ҮОЖ енгізудің мақсаты білім берудің барлық деңгейлерінде сабақтастық пен үздіксіздікті қамтамасыз ету және елдің бүкіл аумағында бірыңғай білім беру кеңістігін қамтамасыз ету болып табылады.

Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттер қойылады:

- 1) МЖМБС талаптарын ескере отырып, білім берудің барлық деңгейлері бойынша ҮОЖ әзірлеу және оны іске асыру үшін жағдайлар жасау;
- 2) білім беру ұйымдарының дербестігін дамыту үшін жағдайлар жасау
- 3) білім беру процесінің вариативтілігін арттыру;
- 4) білім алушыларға оқу жүктемесін төмендету;
- 5) білім алушылардың жеке қабілеттері мен бейімділігін дамыту үшін жағдайлар жасау;
- 6) білім алушылардың оқуға деген ынтасын арттыру.
- 7) білім беру ұйымдарына ҮОЖ енгізу және оны іске асыруды әдістемелік қолдауды қамтамасыз ету;
- 8) ҮОЖ іске асырылуын бақылау және қажетті түзетулер енгізу.

Білім берудің әртүрлі деңгейлерінде ҮОЖ енгізудің өзіндік ерекшеліктері бар.

Бастауыш білім беру деңгейінде:

- мектепке дейінгі және бастауыш білім беру арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ету және балалардың мектепке бейімделуіне жағдай жасау маңызды;
 - білім алушылардың танымдық қызығушылықтарын дамыту және ойын әрекеті үшін жағдай жасау;
 - балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқытудың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдану.
- Ол үшін ұсынылады:
- балаларда дүниетаным, адамгершілік және мәдениет негіздерін қалыптастыратын пәндерді қосу;
 - сөйлеуді, жазуды және оқуды дамытуға ерекше назар аударыңыз;
 - креативтілік пен сыни ойлауды дамытуға бағытталған заманауи білім беру технологияларын пайдалану.

Білім берудің негізгі орта деңгейінде:

- бастауыш және негізгі орта білім арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ету маңызды;
 - оқытуды саралау және жеке білім беру маршруттарын іске асыру үшін жағдай жасау;
 - оқушылардың жас ерекшеліктерін ескеретін оқытудың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдану.
- Ол үшін ұсынылады:
- білім алушыларға ғылымның әртүрлі салаларында білім негіздерін беретін пәндерді қосу;
 - өз бетінше жұмыс істеу және зерттеу қызметінің дағдыларын дамытуға ерекше назар аудару;
 - білім алушыларды кәсіптік бағдарлауға бағытталған заманауи білім беру технологияларын пайдалану.

Білім берудің жалпы орта деңгейінде:

- негізгі орта және жалпы орта білім арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ету маңызды;
 - білім алушыларды одан әрі білім алуға немесе еңбек қызметіне даярлау және оқытуды бейіндеу үшін жағдай жасау;
 - оқушылардың жеке ерекшеліктері мен мүдделерін ескеретін оқытудың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдану.
- Ол үшін ұсынылады:
- оқушыларға өздері таңдаған салада терең білім беретін пәндерді қосу;
 - жобалық іс-әрекет дағдыларын дамытуға және проблемаларды шешуге ерекше назар аудару;
 - білім алушыларды ақпараттық қоғамдағы өмірге дайындауға бағытталған заманауи білім беру технологияларын пайдалану.
- Білім берудің барлық деңгейлерінде ҮОЖ енгізу бойынша жалпы

ұсынымдар:

- 1) ҮОЖ енгізуді әдістемелік қолдауды қамтамасыз ету;
- 2) педагогтерді ҮОЖ-мен жұмыс істеу бойынша оқытуды жүргізу;
- 3) ҮОЖ енгізуді материалдық-техникалық қамтамасыз ету үшін жағдайлар жасау;
- 4) білім алушылардың ата-аналарымен ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу;
- 5) ҮОЖ енгізу тиімділігіне мониторингті және бағалауды жүзеге асыруға міндетті.

Білім берудің әртүрлі деңгейлерінде ҮОЖ енгізу кезінде келесі аспектілерге назар аудару қажет:

Білім берудің бастауыш деңгейі

Мектепке бейімделу, яғни балалар үшін жайлы және қауіпсіз ортаны қамтамасыз ету; оқыту мен іс-әрекеттің ойын түрлерін пайдалану; әр баланың жеке ерекшеліктері мен даму қарқынын ескеру; мектепке дейінгі білім беру мекемесі мен мектеп арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ету үшін ата-аналармен ынтымақтасу.

Танымдық қызығушылықтарды дамыту, яғни балалардың қызығушылығы мен белсенділігін ынталандыратын оқытудың әртүрлі әдістері мен формаларын қолдану; балалардан шешім іздеуді талап ететін проблемалық жағдайларды жасау; зерттеу қызметін және ақпаратты өз бетінше зерттеуді ынталандыру; әртүрлі білім беру ресурстарына қол жеткізуді қамтамасыз ету.

Жалпы білім беру дағдыларын қалыптастыру, яғни оқу, жазу, санау дағдыларын дамыту; балаларды ақпараттық кеңістікте бағдарлауға үйрету; өзін-өзі бақылау, өзін-өзі бағалау және өзара көмек дағдыларын қалыптастыру; коммуникативтік дағдыларды және командада жұмыс істеу қабілетін дамыту.

Балалардың денсаулығын сақтау, яғни күн тәртібін және санитарлық-гигиеналық нормаларды сақтау; балалардың жеткілікті физикалық белсенділігін қамтамасыз ету; балаларды ауырлатпайтын оқыту әдістерін қолдану; психологиялық жайлылық атмосферасын құру.

Негізгі орта білім деңгейі

Оқытуды саралау және даралау, яғни білім алушылардың жеке ерекшеліктерін, қызығушылықтары мен қабілеттерін ескеру; білім алушыларға оқу бағдарламалары мен курстардың әртүрлі нұсқаларын ұсыну; ақпаратты игерудің әртүрлі стильдерін ескеретін оқытудың әртүрлі әдістері мен нысандарын пайдалану; білім алушыларға қажетті консультациялық және психологиялық-педагогикалық көмек көрсету.

Бейіндік бағдарлау, яғни білім алушыларды әртүрлі кәсіптер мен дайындық бағыттары туралы ақпаратпен қамтамасыз ету; білім алушыларға оқыту бейінін саналы түрде таңдауға көмектесу; бейін алдындағы даярлықты іске асыру үшін жағдайлар жасау.

АКТ қолдану, яғни оқу процесінде заманауи ақпараттық және

коммуникациялық технологияларды қолдану; білім алушыларды ақпаратты іздеу, міндеттерді шешу, жобаларды құру үшін АКТ-ны пайдалануға үйрету; білім алушылардың ақпараттық мәдениетін дамыту.

Білім беру сабақтастығы, яғни негізгі орта және жалпы орта білім беру арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ету; білім алушылардың білім берудің келесі деңгейіне біркелкі өтуін қамтамасыз ету үшін жалпы орта білім беру ұйымдарымен ынтымақтасу.

Жалпы орта білім деңгейі

Кәсіптік даярлау, яғни білім алушыларды әртүрлі кәсіптер және оларға қойылатын талаптар туралы ақпаратпен қамтамасыз ету; білім алушыларға болашақ мамандықты таңдауға көмектесу; білім алушыларға кәсіптік даярлыққа бағытталған таңдау бойынша курстар ұсыну; тағылымдамалар мен практиканы ұйымдастыру үшін жұмыс берушілермен ынтымақтасу.

Жеке білім беру маршруттарын іске асыру, яғни әрбір білім алушыға жеке білім беру маршрутын жасауға көмектесу; білім алушыларды өздерінің білім беру мақсаттарын іске асыру үшін қажетті ресурстармен және қолдаумен қамтамасыз ету; білім алушылардың жетістіктерін олардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып бағалау.

Оқытудың әртүрлі нысандары мен әдістерін пайдалану, яғни оқытудың әртүрлі нысандарын пайдалану; оқушылардың сыни ойлауын, шығармашылығын, дербестігін дамытатын оқыту әдістерін қолдану; заманауи білім беру технологияларын пайдалану.

Кәсіптік бағдар беру жұмысы, яғни білім алушылар үшін кәсіптік бағдар беру іс-шараларын жүргізу; білім алушыларды еңбек нарығы туралы ақпаратпен қамтамасыз ету; білім алушыларға өзін-өзі таныстыру және жұмысқа орналастыру дағдыларын дамытуға көмектесу.

Азаматтық жауапкершілікке тәрбиелеу, яғни білім алушыларда патриотизм сезімін, өз елінің тарихы мен мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу; білім алушыларда әлеуметтік өзара іс-қимыл және ынтымақтастық дағдыларын дамыту; білім алушыларда белсенді өмірлік ұстанымды қалыптастыру.

ҮОБ енгізу жалпы орта білім беру жүйесін дамытудағы маңызды қадам болып табылады. Осы құжатта ұсынылған әдістемелік ұсынымдар ҮОБ-ларды тиімді енгізуді және жалпы орта білім беру сапасын арттыруды қамтамасыз етуге көмектеседі.

Енгізу мақсаты: барлық деңгейлерде білім берудің сабақтастығы мен үздіксіздігін қамтамасыз ету және білім алушыларда Өмірде өзін-өзі табысты жүзеге асыру үшін қажетті негізгі құзыреттерді қалыптастыру.

Іске асыру міндеттері:

1. МЖМБС талаптарына сәйкес жаңа ҮОБ әзірлеу және енгізу.
2. Оқыту мен тәрбиелеудің заманауи әдістемелерін меңгерген педагог кадрларды даярлау.
3. Білім беру ұйымдарында ҮОБ-ларды іске асыру үшін жағдайлар жасау.

Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлерінде ҮОБ енгізу бойынша ұсыныстар.

Бастауыш білім

Бастапқы білім деңгейіне арналған ҮОБ әзірлеу кезінде келесі ерекшеліктерді ескеру қажет:

- бастауыш мектеп жасындағы балалардың психологиялық-физиологиялық ерекшеліктері;

- білім алушыларда одан әрі оқыту үшін қажетті базалық білімді, іскерлікті және дағдыларды қалыптастыру қажеттілігі;

- білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін және оқуға деген қызығушылығын және даму қажеттілігін дамытудың маңыздылығы.

Білім берудің бастауыш деңгейіне арналған ҮОБ енгізу кезінде келесі аспектілерге назар аудару қажет:

- бастауыш мектеп жасындағы балаларды оқыту үшін қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету;

- пәнаралық байланыстарды іске асыру үшін жағдай жасау;

- қазіргі заманғы білім беру және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану.

Іске асыруды ата-аналармен және жұртшылықпен тығыз ынтымақтастықта жүргізу маңызды.

Мектепке дейінгі біліммен сабақтастықты қамтамасыз ету қажет.

ҮОБ талаптарына сәйкес келетін жаңа оқу құралдары мен әдістемелік материалдарды әзірлеу қажет.

Жаңа оқу бағдарламаларын игеруде білім алушылар мен олардың ата-аналарына қолдау көрсетуді қамтамасыз ету қажет.

Негізгі орта білім

Негізгі орта білім беру үшін ҮОБ әзірлеу кезінде келесі ерекшеліктерді ескеру қажет:

- Оқушылардың өмірде өзін-өзі табысты жүзеге асыруы үшін қажетті негізгі құзыреттіліктерін дамыту.

- Білім алушылардың қызығушылықтары мен бейімділіктерін ескеру білім алушылардың болашақ мамандыққа деген қызығушылығын қалыптастыру қажеттілігі.

- Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауы мен проблемаларды шешу қабілетін дамытудың маңыздылығы.

Негізгі орта білім беру үшін ҮОБ енгізу кезінде келесі аспектілерге назар аудару қажет:

- 9-сыныпта бейіндік оқытуға көшуді ұйымдастыру;

- білім алушылардың қосымша білім беру бағдарламаларын таңдау мүмкіндігін қамтамасыз ету;

- еңбек нарығының қажеттіліктерін ескере отырып, білім алушылар мен

олардың ата-аналарын оқыту бейінін таңдауда қолдауды қамтамасыз ету;

– ҮОБ талаптарына сәйкес келетін жаңа оқу құралдары мен әдістемелік материалдарды әзірлеу.

Жалпы орта білім

Білім берудің осы деңгейінде білім алушылар жоғары оқу орындарында немесе ТЖКБ ұйымдарында одан әрі оқу үшін қажетті білім, білік және дағдыларды игереді. Сонымен қатар, білім берудің осы деңгейінде білім алушыларда дүниетаным, азаматтық және патриотизм негіздері қалыптасады.

Жалпы орта білім беру деңгейінде ҮОБ **енгізу кезінде** келесі ерекшеліктерді ескеру қажет:

- білім алушыларда әлем туралы тұтас түсінік қалыптастыру қажеттілігі;
- оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауы мен проблемаларды шешу қабілетін дамытудың маңыздылығы;
- оқушылардың жобалық іс-әрекет дағдыларын қалыптастыру қажеттілігі.

Жалпы орта білім беру үшін жаңа бағдарламаларды әзірлеу кезінде:

1) колледждерде және жоғары оқу орындарында одан әрі оқу үшін білім алушылардың мүмкіндіктерін ескеруге міндетті. Олар білім алушыларды өз бетінше өмір сүруге және кәсіби қызметке дайындауға бағытталуы тиіс;

2) сараланған оқытуға көшуді қамтамасыз ету;

3) ҮОБ талаптарына сәйкес келетін жаңа оқу құралдары мен әдістемелік материалдарды әзірлеу;

4) білім алушылар мен олардың ата-аналарына оқу бейінін таңдауда қолдау көрсетуді қамтамасыз етуге міндетті.

Жалпы орта білім беру үшін ҮОЖ енгізу кезінде келесі аспектілерге назар аудару керек:

– бейіндік оқытуды ұйымдастыру;

– білім алушылардың қосымша білім беру бағдарламаларын таңдау мүмкіндігін қамтамасыз ету;

– заманауи білім беру және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану.

Білім беру жүйесін жетілдіру бойынша олардың ұсыныстарын алу үшін білім алушылармен, ата-аналармен және педагог қызметкерлермен кері байланыс тетіктері.

Кері байланыс ҮОБ тиімді енгізуді қамтамасыз етудің маңызды құралы болып табылады. Бұл жаңа бағдарламаларды іске асырудағы проблемалар мен кемшіліктерді анықтауға, сондай-ақ оларды жетілдіру бойынша ұсыныстар алуға мүмкіндік береді.

Кері байланыс алу үшін әртүрлі формаларды қолдану қажет, соның ішінде:

• білім алушыларға, ата-аналарға және педагог қызметкерлерге сауалнама жүргізу;

• фокус-топтарды өткізу;

• білім беру сапасына қанағаттану мониторингі.

ҮОБ енгізу нәтижелерін бағалау жаңа бағдарламаларды енгізудің маңызды кезеңі болып табылады. Бұл жаңа бағдарламалардың қаншалықты тиімді жүзеге асырылып жатқанын және қойылған мақсаттарға қол жеткізілгенін анықтауға мүмкіндік береді.

ҮОБ енгізу нәтижелерін бағалау үшін әртүрлі әдістерді қолдану қажет, соның ішінде:

- халықаралық стандарттар негізінде білім беру сапасын мониторингілеу және оның нәтижелерін талдау;
- білім беру саласында халықаралық зерттеулер жүргізу;
- түлектерді жұмысқа орналастыру туралы мәліметтер жинау.

«Тіл және әдебиет» білім беру саласының ҮОЖ және ҮОБ енгізу және іске асыру ерекшеліктері

«Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына сәйкес «Тіл және әдебиет» білім беру саласы шеңберінде мынадай пәндер оқытылады:

– бастауыш білім беру деңгейінде – «Әліппе», «Ана тілі», «Қазақ тілі», «Әдебиеттік оқу», «Орыс тілі», «Шет тілі», «Букварь», «Сауатты оқу», «Қазақ тілі», «Әдебиеттік оқу», «Ұйғыр/ өзбек/ тәжік тілі», «Орыс тілі», «Шет тілі»;

– негізгі орта білім беру деңгейінде - «Қазақ тілі», «Қазақ әдебиеті», «Орыс тілі мен әдебиеті», «Орыс тілі», «Орыс әдебиеті», «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Ұйғыр/ өзбек/ тәжік тілі», «Ұйғыр/ өзбек/тәжік әдебиеті», «Шет тілі»;

– Жалпы орта білім беру деңгейінде – «Қазақ тілі», «Қазақ әдебиеті», «Орыс тілі мен әдебиеті», «Орыс тілі», «Орыс әдебиеті», «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Ұйғыр/ өзбек/ тәжік тілі», «Ұйғыр/ өзбек/тәжік әдебиеті», «Шет тілі», қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағыттар бойынша, «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Орыс тілі мен әдебиеті».

Жоғарыда аталған оқу пәндері бойынша оқу жүктемесінің көлемі 1-3, 11-15, 103 (1-4 сыныптар) қосымшаларда, 6-8, 16-20, 104 (5-9 сыныптар) қосымшаларда, 21-30, 85-90, 105-106 (10-11 сыныптар) қосымшаларда ҚР БҒМ 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің ҮОЖ» [2].

Бастауыш білім беру деңгейіндегі тілдік оқу пәндерінің мазмұны тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу дағдыларын дамыту арқылы бастауыш коммуникативтік дағдыларды дамытуды қоса алғанда, білім алушыларда бастапқы сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға, сондай-ақ фонетика, лексика және грамматика негіздерін қалыптастыруға бағытталған, оларды зерттеу жасырын оқыту принципін пайдалану арқылы жүзеге асырылады, бұл ережелерді жаттаусыз пәндік мазмұнды меңгеруді білдіреді.

Негізгі орта білім беру деңгейінде тілдік оқу пәндерінің мазмұны білім алушылардың жас ерекшеліктеріне, қажеттіліктері мен мүдделеріне сәйкес тіл

жүйесімен танысуды қоса алғанда, тілдік дағдыларын дамытуды, сөздік қорын байытуды, рухани-адамгершілік құндылықтарды дамытуды, қазіргі әлемде тілдерді үйренудің маңыздылығын және көптілді және көпмәдениетті әлемнің тұтас бейнесін түсінуді, құрметпен қарауға тәрбиелеуді қамтамасыз етеді әртүрлі көзқарастар мен мәдениеттерге, зерттелетін тілде әртүрлі ақпараттық көздермен өз бетінше жұмыс істей білу, оның ішінде жасанды интеллект негізіндегі Интернет-ресурстар мен платформалармен шығармашылық және сыни ойлауды дамыту және пайдалану.

Жалпы орта білім беру деңгейіндегі тілдік оқу пәндерінің мазмұны көптілді және көпмәдениетті орта жағдайында бәсекеге қабілетті тілдік тұлғаны қалыптастыруға, әртүрлі стильдегі түпнұсқалық мәтіндердің мазмұны арқылы сөздік қорын байыту арқылы коммуникативтік құзыреттілікті жетілдіруге бағытталған, бұл коммуникативтік құзыреттілікті дамыту процесінде дүниетаным мен дүниетанымды әлеуметтік-мәдени байытуға, академиялық дағдыларды, зерттеу жұмыстары мен шығармашылық дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. әр түрлі оқу міндеттерін шешу тәсілдері.

Барлық тілдік бағдарламалардың негізгі мақсаты функционалды сауаттылықты қалыптастыру, сөйлеу қызметінің барлық түрлерінің дамуын қамтамасыз ету болып табылады: тыңдау (тыңдау), сөйлеу, оқу, жазу және адамның жалпы мәдениетінің көрсеткіштері ретінде сөйлеу нормаларын сақтау.

Әрбір сабақта оқу мақсаттарына қол жеткізу білім алушылардың қажеттіліктеріне және оқу материалының күрделілігіне немесе көлеміне байланысты реттеледі.

Бұл жағдайда оқу мақсаттарын негізгі және ілеспе мақсаттар бойынша дұрыс топтастыру маңызды, Мұнда негізгі мақсат пәндік бөлімді зерттеуге, ал ілеспе мақсат функционалды болады. Оқыту кезінде барлық оқу мақсаттарын «қамту» маңызды.

Оқу сауаттылығының маңызды компоненттерінің бірі ретінде мәтінді оқу және түсіну дағдыларын бастауыш сыныптардан бастап қалыптастыру ұсынылады және мәтіннің әртүрлі түрлерінде ұсынылуы керек: үздіксіз және үздіксіз (инфографика, кестелер мен схемалар түрінде).

ҮОБ оқыту мақсаттарын жүзеге асыру үшін оқудың әртүрлі түрлерін білу және пайдалану маңызды.

Білім алушылардың практикалық іс-әрекетінде білімді игеру мен қолданудың маңызды әдістемелік шарты-жаңа білімді игерілген жүйеге енгізу. Бұл білім алушының шығармашылық тұрғыдан ойлайтын, одан әрі жетілдіруге және өзін-өзі дамытуға қабілетті тұлға ретінде дамуына қолайлы жағдай жасайды.

Сыни тұрғыдан ойлау мен креативтіліктің дамуы оқыту мақсатында да байқалады, оған қол жеткізу үшін оқытудың белсенді және интерактивті әдістері мен технологияларын қолдану ұсынылады, мысалы, PBL, төңкерілген сыныпты, пікірталастарды, ойын технологияларын және т. б. пайдалану, бұл білім алушылардың сыни ойлау дағдыларын, талдау және шешім қабылдау, сондай-ақ өз бетінше ойлау, бейімделу дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді қиын және

стандартты емес жағдайларда тапсырмаларды сәтті жеңу. Осы оқу мақсаттарын жүзеге асыру кезінде әдеби сын жазу дағдыларына назар аудару керек. 5-сыныптағы әдеби сынның көлемі 2-3 сөйлемді құрайды, ал 9-сыныпта ол шағын мақала жазылғанға дейін артады. Осындай тапсырмаларды орындау арқылы білім алушы көркем шығармаға қатысты пайымдау және өз пікірін білдіру дағдысын дамытады.

Сыни тұрғыдан ойлау ақпаратты талдау, бағалау, қорытынды жасау және өз көзқарастарын дәлелдеу қабілетін қамтитынын ажырату маңызды. Шығармашылық ойлау - бұл жаңа идеяларды қалыптастыру және мәселелерді шешудің стандартты емес тәсілдерін табу мүмкіндігі.

«Математика және информатика» білім беру саласының ҮОЖ және ҮОБ енгізу және іске асыру ерекшеліктері

«Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына сәйкес «Математика және информатика» білім беру саласы шеңберінде мынадай пәндер оқытылады:

– бастауыш білім беру деңгейінде – «Математика», «Цифрлық сауаттылық» (1-4 сыныптар);

– негізгі орта білім беру деңгейінде – «Математика» (5-6 сыныптар), «Алгебра» (7-9 сыныптар), «Геометрия» (7-9 сыныптар), «Информатика» (5-9 сыныптар);

– жалпы орта білім беру деңгейіндегі білім – оқытудың екі бағыты бойынша «Алгебра және талдаудың басталуы», «Геометрия», «Информатика» (10-11 сыныптар).

Жоғарыда аталған оқу пәндері бойынша оқу жүктемесінің көлемі 1-3, 11-15, 103 (1-4 сыныптар) қосымшаларда, 6-8, 16-20, 104 (5-9 сыныптар) қосымшаларда, 21-30, 85-90, 105-106 (10-11 сыныптар) қосымшаларда ҚР БҒМ 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің ҮОЖ» [2].

Оқу пәндерін зерделеу «Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлерін таңдау бойынша жалпы білім беретін пәндер мен курстар бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығына сәйкес үлгілік оқу бағдарламалары бойынша жүзеге асырылады: «Математика», 1-4 сыныптар-26-қосымша, «Цифрлық сауаттылық», 1-4 сыныптар-27 қосымша, «Математика», 5-6 сыныптар-52 қосымша, «Алгебра», 7-9 сыныптар-53 Қосымша, «Геометрия», 7-9 сыныптар-54 қосымша, «Информатика», 5-9 сыныптар - 55-қосымша, «Алгебра және талдаудың басталуы», 10-11-сыныптар (ЖМБ) - 104-қосымша, «Алгебра және талдаудың басталуы», 10-11-сыныптар (ҚГБ) - 105-қосымша, «Геометрия», 10-11-сыныптар (ЖМБ) - 106-қосымша, «Геометрия», 10-11 -

сыныптар (ҚГБ) - 107-қосымша, «Информатика», 10-11 сыныптар (ЖМБ) - 108 қосымша, «Информатика», 10-11 сыныптар (ҚГБ) - 109 қосымша [3].

«Жаратылыстану» білім беру саласының ҮОЖ және ҮОБ енгізу және іске асыру ерекшеліктері

Жаратылыстану білімі білім алушыларда табиғи құбылыстар мен заңдылықтар туралы түсінік қалыптастырады, табиғатты танудың ғылыми әдістерін ашады. Ол адамға табиғаттың бір бөлігі ретінде табиғат әлемін ғана емес, сонымен бірге осы өзгермелі әлемдегі өз орнын түсінуге мүмкіндік беруге арналған, жеке тұлғаның дүниетанымдық, мәдени және практикалық бағдарланған сипаттамаларын қалыптастыруға, құнды тұлғалық қасиеттер жүйесін тәрбиелеуге бағытталған.

«Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына сәйкес [1] «Жаратылыстану» білім беру саласы шеңберінде мынадай пәндер зерделенеді:

– бастауыш білім беру деңгейіндегі білім – «Жаратылыстану» (1-4 сыныптар);

– негізгі орта білім беру деңгейінде – «Жаратылыстану» (5-6 сыныптар), «География», «Биология», «Химия», «Физика» (7-9 сыныптар);

– жалпы орта білім беру деңгейінде – «Физика», «Химия», «Биология», «География» (10-11 сыныптар) әлеуметтік-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағыттар бойынша сабақ.

«Жаратылыстану» білім беру саласы шеңберіндегі бастауыш білім берудің мақсаты: «Адам – Табиғат» жүйесі шеңберінде ғылыми білімнің қарапайым деңгейін қамтамасыз ету.

Білім беру саласының мазмұны білім алушылардың табиғи қызығушылығын, зерттеу дағдыларын дамытуға, қоршаған әлем туралы ғылыми түсінік пен көзқарасты қалыптастыруға бағытталған. «Жаратылыстану» пәнінің мазмұны «қарапайымнан күрделіге, таныстан бейтаныс адамға» қағидаты бойынша құрылымдалған.

Тірі және жансыз табиғат құбылыстары мен процестерінің себептерін түсіну және өзара байланысын түсіну, қоршаған әлемнің алуан түрлілігі мен күрделілігін түсіну білім алушылардың ой-өрісін кеңейтеді. «Жаратылыстану» оқу пәні білім берудің келесі деңгейлерінде «География», «Биология», «Химия», «Физика» дербес оқу пәндерін оқуға арналған пропедевтикалық курс болып табылады, сондай-ақ білімнің кез келген саласы үшін маңызды зерттеу дағдыларының негізін қалайды.

«Жаратылыстану» білім беру саласы шеңберіндегі негізгі орта білім берудің мақсаты: функционалдық білім мен дағдыларды, жоспарлау, талдау және өңдеу, түсіндіру, жүйелеу, алгоритм бойынша жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруды қамтамасыз ету, зерттеу, тәжірибелік-эксперименттік

дағдыларды жетілдіру, қорытындыларды бағалау және тұжырымдау; әлемнің қазіргі жаратылыстану-ғылыми бейнесінің негізінде жатқан іргелі ұғымдарды, заңдылықтарды, теориялар мен принциптерді, табиғатты, экономика мен қоғамды кешенді зерделеу негізінде табиғатты ғылыми танудың әдістерін, адамзаттың жаһандық және жергілікті мәселелерін түсінуді тереңдету; экологиялық мәдениетті, ғылыми, жобалық және кеңістіктік ойлауды дамыту; патриоттық сезімдерді, қоршаған ортаға жауапкершілікпен және ұқыпты қарауды тәрбиелеу білім алушыларды жаратылыстану-ғылыми бағыттар бойынша кәсіптік бағдарлауды жүзеге асыру.

«Жаратылыстану» білім беру саласы шеңберінде жалпы орта білім берудің мақсаты: білім алушылардың ЖОО-да білім алуды жалғастыруға академиялық даярлығын және кең спектрлі дағдыларды дамыту негізінде кәсіби өзін-өзі анықтауды қамтамасыз ету үшін қолайлы білім беру кеңістігін құру.

Жоғарыда аталған оқу пәндері бойынша оқу жүктемесінің көлемі 1-3, 11-15, 103 (1-4 сыныптар) қосымшаларда, 6-8, 16-20, 104 (5-9 сыныптар) қосымшаларда, 21-30, 85-90, 105-106 (10-11 сыныптар) қосымшаларда ҚР БҒМ 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 «бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің ҮОЖ» [2].

«Жаратылыстану» (56-қосымшаға сәйкес 28-қосымшаға сәйкес 1-4-сыныптар, 5-6-сыныптар), «Физика» (57-қосымшаға сәйкес 5-9-сыныптар; 112-қосымшаға сәйкес 10-11-сыныптар; 113-қосымшаға сәйкес от), «Химия» (58-қосымшаға сәйкес 5-9-сыныптар; 110-қосымшаға сәйкес 10-11-сыныптар; ҚҒБ 111-қосымшаға сәйкес;), «Биология» (59-қосымшаға сәйкес 5-9-сыныптар; 11-қосымшаға сәйкес 10-11-сыныптар; 115-қосымшаға сәйкес ҚҒБ;) және «География» (60 - қосымшаға сәйкес 5-9-сыныптар; 116-қосымшаға сәйкес 10-11-сыныптар; ҚҒБ 117 - қосымшаға сәйкес;) «Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлерін таңдау бойынша жалпы білім беретін пәндер мен курстар бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығына сәйкес үлгілік оқу бағдарламалары бойынша жүзеге асырылады [3].

«Адам және қоғам» білім беру саласының ҮОЖ және ҮОБ енгізу және іске асыру ерекшеліктері

«Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына сәйкес [1] «Адам және қоғам» білім беру саласы шеңберінде мынадай пәндер оқытылады:

- бастауыш білім беру деңгейіндегі білім – «Дүниетану» (1-4 сыныптар);
- негізгі орта білім беру деңгейінде – «Қазақстан тарихы», «Дүниежүзі тарихы» (5-9 сыныптар), «Құқық негіздері» (9 сынып);
- жалпы орта білім беру деңгейінде – «Қазақстан тарихы», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» (10-11 сыныптар) қоғамдық-гуманитарлық және

жаратылыстану-математикалық бағыттар бойынша.

Бастауыш білім беру деңгейіндегі «Адам және қоғам» білім беру саласының мазмұны «Адам – қоғам» жүйесі шеңберінде пропедевтикалық білімді қамтамасыз етуге бағытталған және өткен мен қазіргі кездегі қоғамдық құбылыстарды және олардың өзара байланысын зерттеуге, өз Отанына деген мақтаныш сезімін қалыптастыруға, отбасындағы, жергілікті, аймақтық, ұлттық және жаһандық қоғамдастықтағы орнын білуге бағытталған.

Негізгі орта білім беру деңгейіндегі оқу пәндерінің мазмұны білім алушылардың тарихи ойлау, өткенді және бүгінді түсіну және түсіну дағдыларын және олардың өзара байланысын, тарихи, құқықтық, экономикалық, саяси, әлеуметтанулық ақпарат көздерінің материалдары бойынша негізделген қорытындыларды зерделеу, талдау, жасау дағдыларын қалыптастыруға және олардың негізінде тәуелсіз пайымдаулар құруға, өз шешімдерін қабылдауға бағытталған; патриотизмге тәрбиелеу, құқықтық сауаттылықты қалыптастыру.

Қазақстан тарихын зерделеу кезінде мыналарға назар аударған жөн:

– әлемдік тарихи процестер шеңберінде түркі өркениетінің құндылықтары негізінде білім алушылардың тарихи санасы мен жасампаз дүниетанымын қалыптастырудағы басымдық;

– түркі әулетінің, Ұлы Ұлыс - Жошы ұлысының мемлекеттерін қазақ мемлекеттілігінің бастауы ретінде көрсете отырып, қазақ халқының тарихын тұтас және дәйекті түрде зерделеу.

Жалпы орта білім беру деңгейіндегі оқу пәндерінің мазмұны білім алушылардың саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени тарихы мен құқықтық сауаттылығының негізгі мәселелері бойынша білімдерін қалыптастыруға, демократиялық құқықтық қоғамның мұраттары мен құндылықтарын түсінуге бағытталған.

Білім алушыларда тарих оқиғаларын, құбылыстары мен процестерін талдау, жіктеу, жүйелеу, жалпылау және бағалау және құқықтық ойлау дағдыларын, сондай-ақ құқықтық нормалар, заңдар мен нормативтік құқықтық актілер негізінде процестерді бағалау үшін қажетті тарихи ойлау дағдыларын дамытуды көздейді.

«Технология және өнер» білім беру саласының ҮОЖ және ҮОБ енгізу және іске асыру ерекшеліктері

«Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына сәйкес [1] «Технология және өнер» білім беру саласы шеңберінде мынадай пәндер оқытылады:

- бастауыш білім беру деңгейінде – «Бейнелеу өнері», «Еңбекке баулу» (1-3 сыныптар), «Көркем еңбек» (4 сыныптар), «Музыка» (1-4 сыныптар);
- негізгі орта білім беру деңгейінде – «Музыка» (5-6 сыныптар), «Көркем

еңбек» (5-9 сыныптар);

– жалпы орта білім беру деңгейіндегі білім – «Графика және жобалау» (10-11 сыныптар).

«Технология және өнер» білім беру саласының бастауыш, негізгі орта білімінің мазмұны Қазақстанның және әлем халықтарының көркемдік және мәдени мұрасын зерделеуге, өнер мен дизайнның көркемдік әдістері, эстетикалық, еңбек тәрбиесі арқылы шығармашылық идеяларды, технологиялық дағдыларды дамытуға, қоршаған әлем бейнесін, өскелең ұрпақтың ортақ мәдениетін тұтас қабылдауды қалыптастыруға, өскелең ұрпақтың эстетикалық, білім алушылардың рухани-адамгершілік және эмоционалдық саласы.

Оқу пәндері бойынша оқу жүктемесінің көлемі 1-3, 11-15 (1-4 сыныптар) қосымшаларда, 6-8, 16-20 (5-9 сыныптар) қосымшаларда, қосымшаларда ұсынылған 22, 24, 26, 27, 28, 105 (10-11 бастауыш сыныптардың үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы "ҚР БҒМ 2012 жылғы 8 қарашадағы №500 бұйрығына, Қазақстан Республикасының негізгі орта, жалпы орта білімі".

«Бейнелеу өнері» (30-қосымшаға сәйкес 1-4-сыныптар), «Еңбекке баулу» (31-қосымшаға сәйкес 1-4-сыныптар), «Көркем еңбек» (66-қосымшаға сәйкес 32-қосымшаға сәйкес 1-4-сыныптар, 5-9-сыныптар), «Музыка» (33-қосымшаға сәйкес 1-4-сыныптар, 65-қосымшаға сәйкес 5-6-сыныптар) оқу пәндерін оқу), «Графика және жобалау» (129-қосымшаға сәйкес 10-11 сыныптар) «Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлерін таңдау бойынша жалпы білім беретін пәндер мен курстар бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығына сәйкес үлгілік оқу бағдарламалары бойынша жүзеге асырылады.

«Дене шынықтыру» білім беру саласының ҮОЖ және ҮОБ енгізу және іске асыру ерекшеліктері

«Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына сәйкес [1] «Дене шынықтыру» білім беру саласының мазмұны «Дене шынықтыру» оқу пәнінде іске асырылады.

«Дене шынықтыру» оқу пәнінің мазмұны денсаулықты нығайтуға, негізгі дене қасиеттерін дамытуға және ағзаның функционалдық мүмкіндіктерін арттыруға; қозғалыс мәдениетін қалыптастыруға, жалпы дамытушылық және түзеу бағытындағы дене жаттығуларымен қозғалыс тәжірибесін байытуға; дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық-сауықтыру іс-әрекеттерінде, дербес жаттығулармен Дағдылар мен дағдыларға үйретуге бағытталған.

Жоғарыда аталған оқу пәндері бойынша оқу жүктемесінің көлемі 1-3, 11-15, 103 (1-4 сыныптар) қосымшаларда, 6-8, 16-20, 104 (5-9 сыныптар) қосымшаларда, 21-30, 85-90, 105-106 (10-11 сыныптар) қосымшаларда ҚР БҒМ

2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білімі» [2].

Білім беру ұйымы қысқартылған ТУП-ны таңдаған кезде міндетті вариативтік компоненттен «Дене шынықтыру» пәні бойынша қосымша 1 сағат сабақ енгізіледі. Бұл сабақ барлық білім алушылар үшін міндетті және спорттық ойындарға арналуы керек.

«Дене шынықтыру» оқу пәнін зерделеу (34-қосымшаға сәйкес 1-4 сыныптар, 67-қосымшаға сәйкес 5-9 сыныптар, 126-қосымшаға сәйкес 10-11 сыныптар) «Жалпы білім беретін пәндер және бастауыш білім беру деңгейлерін таңдау бойынша курстар бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығына сәйкес үлгілік оқу бағдарламалары бойынша жүзеге асырылады, негізгі орта және жалпы орта білім беру» [3].

Дене шынықтыру сабағына қатысушылардың қызметін қатаң реттеу және жүктемені мөлшерлеу тән. Бұл сабақтың сауықтыру бағытына ішінара қол жеткізеді. Оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, жүктемелерді саралауды сақтау қажет. Жұмысқа кіріскен кезде мұғалім денсаулық жағдайын, жынысын, физикалық дамуын, физикалық дайындығын, оқушылардың психикалық қасиеттерін дамыту ерекшеліктерін ескеруі керек.

Бағдарламалық талаптарды негізге ала отырып және әрбір білім алушының жеке мүмкіндіктері мен физиологиялық даму ерекшеліктеріне бағдарлана отырып, мұғалім талаптардың жеке шкалаларын (оқу нормативтерін) дербес әзірлеуге және соған сәйкес оқытудың бүкіл кезеңінде білім алушылардың үлгерімін олардың дамуының жеке жас ерекшеліктерін ескере отырып, объективті бағалауды жүзеге асыруға құқылы. Білім алушылар денсаулық жағдайы бойынша медициналық топтарға (негізгі, дайындық, арнайы) бөлінеді. Негізгі медициналық топтың білім алушыларына оқу бағдарламаларының барлық талаптары шектеусіз қойылады. Денсаулық жағдайы бойынша дайындық медициналық тобына жатқызылған білім алушылар медициналық көрсетілімдер мен қарсы көрсетілімдерді ескере отырып, оқу бағдарламаларының талаптарын орындайды. Денсаулық жағдайы бойынша арнайы медициналық топқа жатқызылған білім алушылар ҚР Денсаулық сақтау министрлігімен келісім бойынша ҚР Білім министрлігі бекітетін арнайы бағдарламалар бойынша «Дене шынықтыру» оқу пәнін оқиды. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар (тірек-қимыл аппаратының бұзылуынан басқа) денсаулықтың негізгі тобына жатқызылған білім алушылармен бірдей жаттығуларды орындайды, бірақ жеңілдетілген түрде білім алушылардың осы тобымен жұмыс істеуде бейімділік дене шынықтыру (ҚҚҚ) тәсілдері мен қағидаттары қолданылады.

Дене шынықтыру сабақтарында білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескеру қажет: денсаулық жағдайы, генотипі, ішкі ұстанымдары, басым психоэмоционалды күйлері. Дене дамуын түзету үшін дене шынықтыру құралдарын таңдау анықталған ауытқуларға байланысты. Оларға негізінен жас жігіттерде бұлшықет массасының жетіспеушілігі, омыртқаның әртүрлі қисаюы (көбінесе кеуде қуысы, еңкейу), негізгі қозғалыс қабілеттерінің жеткіліксіз

дамуы (жалпы төзімділік, бұлшықет күші, үйлестіру) жатады; қыздарда-артық дене салмағы, нашар дамыған икемділік, қозғалысты үйлестіру, еңкейу. Айта кету керек, әр оқушы өзінің физикалық дамуының ерекшеліктерін өзінше қабылдайды.

Бастапқы әскери және технологиялық даярлық бойынша ҮОЖ және ҮОБ енгізу және іске асыру ерекшеліктері

Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 [21] бұйрығымен бекітілген Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының 23-тармағының 8-тармақшасына, 38, 44-тармақтарына (4-қосымша) сәйкес 10-11 сыныптарда «Бастапқы әскери және технологиялық даярлық» білім беру саласының мазмұны «Бастапқы әскери және технологиялық даярлық» пәні арқылы іске асырылады.

Оқу пәнінің мазмұны әскери істің негіздері туралы түсініктерді, білімді қалыптастыруды қамтамасыз етуге және: робототехника және IT-технологиялар сияқты бөлімдерде пән саласындағы құзыреттерді дамытуға, Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі қызмет туралы тұрақты түсінік қалыптастыруға және әскери істің негіздері, жалпыәскери жарғылар талаптарының мазмұны бойынша білім беруге; жастардың азаматтық дүниетанымын қалыптастыруға тиіс, Қазақстан Республикасының егемендігін қорғау қажеттілігіне сенімділік; әскери мамандыққа салауатты қызығушылықты дамыту; төтенше жағдайларда адам өмірінің қауіпсіздік негіздерін игеру.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасының бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» ҚР БҒМ 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығына 21-30, 85-90, 105-106 (10-11 сыныптар) қосымшаларда берілген [2].

Оқу пәні білім алушылардың әскери-патриоттық және адамгершілік тәрбиесінің жалпы жүйесінде, олардың өзін-өзі тануын, танымдық қызығушылықтарын, коммуникативтік қабілеттерін, ерікті қасиеттерін, алғашқы практикалық дағдыларын, әскери іс бойынша дағдыларын, робототехника, автомобиль жүргізу, цифрлық фото-бейне жабдықтарын пайдалану бойынша теориялық негіздерін дамытуда маңызды орын алады.

Оқу пәні қазақстандық армияның даму тарихымен танысу және оның қазіргі жай-күйін зерделеу арқылы ерікті, шешуші, дене бітімі сау, әскери жағынан функционалдық сауатты тұлғаны дамытуға бағытталған.

10-сыныпта білім алушылардың практикалық дағдылары мен дағдыларын дамыту мақсатында, сондай-ақ әскери істі зерделеуге қызығушылықты қалыптастыру үшін оқу жылының соңында жасөспірімдермен әскери бөлімдер базаларында (әскери бөлімдер командованиелерімен келісім бойынша) немесе тиісті оқу-жаттығу ұйымдарында 30 сағат көлемінде бес күндік оқу-далалық (лагерьлік) жиындар өткізіледі -материалдық базасы. Оқу-далалық (лагерьлік) жиындар бойынша талаптар Қазақстан Республикасы оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығына 127-қосымшаға ұсынылды [3].

ҚОРЫТЫНДЫ

Жоғарыда айтылғандардың негізінде жаңартылған бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің МЖМБС енгізу және пайдалану бойынша ұсынымдар ұсынылады:

1. Ақпараттық базаны қамтамасыз ету:

1) оқу пәндері мен бөлімдерінің мақсаттарымен, міндеттерімен, құзыреттерімен, мазмұнымен, оқу нәтижелеріне қойылатын талаптармен мұқият танысу;

2) қолданыстағы білім беру жүйесінің жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ талаптарына сәйкестігін бағалау;

3) педагогтерді, әдіскерлерді, мектеп әкімшілігін ресми құжаттарға, әдістемелік ұсынымдарға, презентацияларға, бейнематериалдарға, жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ арналған басқа ресурстарға қолжетімділікпен қамтамасыз ету.

2. Педагог кадрларды даярлау:

1) жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ іске асыру мәселелері бойынша педагогтер үшін біліктілікті арттыру курстарын, семинарларды, тренингтерді, вебинарларды ұйымдастыру;

2) педагогтер үшін әдістемелік бірлестіктер құру, әдістемелік күндер, мастер-кларстар, консультациялар өткізу;

3) педагогтерді өзін-өзі тәрбиелеуге, жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ сәйкес келетін оқытудың жаңа тәсілдері мен әдістерін зерделеуге ынталандыру.

3. Оқу бағдарламаларын әзірлеу және түзету:

1) үлгілік жұмыс бағдарламаларына сүйене отырып, жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ талаптарын ескере отырып, оқу пәндерінің жұмыс бағдарламаларын әзірлеу;

2) білім беру мазмұнының вариативтілігі қағидатын қолдану, жұмыс бағдарламаларын мектептің, аймақтың, сыныптың ерекшелігіне бейімдеу;

3) оқыту нәтижелерінің мониторингі, педагогтердің, әдіскерлердің ұсыныстары негізінде жұмыс бағдарламаларын тұрақты түзету.

4. Оқыту әдістері мен технологияларын жаңарту:

1) белсенді және интерактивті әдістерді, жобалау қызметін, проблемалық оқытуды, іс-әрекет арқылы оқытуды оқыту практикасына енгізу;

2) оқу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, электрондық білім беру ресурстарын, интерактивті тақталарды, планшеттерді белсенді пайдалану;

3) оқушыларда сыни ойлау, шығармашылық, коммуникация, проблемаларды шешу, командада жұмыс істеу сияқты әмбебап құзыреттіліктерді қалыптастыру.

5. Бағалау жүйесін жетілдіру:

1) тесттер, бақылау жұмыстары, жобалар, портфолио, өзін - өзі бағалау және өзара бағалау сияқты оқушылардың білімі мен дағдыларын бағалаудың

эртүрлі нысандарын пайдалану;

2) Жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ -да белгіленген оқыту нәтижелеріне қол жеткізуге бағдарланған нақты және ашық бағалау өлшемшарттарын әзірлеу;

3) әр оқушының жеке жетістіктерінің динамикасын қадағалау, оқушыларды қолдау және дамыту үшін формативті бағалауды қолдану.

6. Ата-аналармен және қоғаммен ынтымақтастық:

1) ата-аналарды жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ мақсаттары, міндеттері, мазмұны туралы, оның мектепте іске асырылу барысы туралы үнемі хабардар ету;

2) ата-аналарды білім беру процесіне қатысуға, өз балаларына арналған жеке білім беру бағдарламаларын әзірлеуге және іске асыруға тарту;

3) мектеп пен ата-аналар арасында ынтымақтастық атмосферасын құру, бірлескен іс-шараларды, ата-аналар жиналыстарын, шеберлік сыныптарын ұйымдастыру.

7. Материалдық-техникалық базаны қамтамасыз ету:

1) мектепті жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ сәйкес келетін оқулықтармен, әдістемелік материалдармен қамтамасыз ету;

2) мектепті компьютерлік жабдықтармен, интерактивті тақталармен, проекторлармен, басқа да қажетті жабдықтармен жарақтандыру;

3) мектепте оқушыларды тиімді оқыту мен дамытуға ықпал ететін жайлы және қауіпсіз білім беру ортасын құру.

8. Тиімділікті бақылау және бағалау:

1) мақсаттар мен міндеттерге, білім беру сапасына, оқушылардың даярлық деңгейіне қол жеткізуді бағалауды қамтитын жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ іске асыру мониторингі жүйесін құру;

2) мониторинг нәтижелерін тұрақты талдау, проблемалық сәттерді анықтау, жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ іске асыру процесіне түзетулер енгізу;

3) жаңартылған МЖМБС, ҮОЖ және ҮОБ енгізу тиімділігін, оның білім сапасына, түйінді құзыреттердің даму деңгейіне әсерін бағалау.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕРДІҢ ТІЗІМІ

1. Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего и общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования (далее – ГОСО). Приказ Министра просвещения РК от 03.08.2022 г. № 348, с изменениями, внесенными приказом Министра просвещения РК от 23.09.2022 № 406. – Электронный ресурс – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029836#z8> (дата обращения: 09.06.2024).

2. Об утверждении типовых учебных планов начального, основного среднего, общего среднего образования Республики Казахстан. Приказ МОН РК от 08.11.2012 г. № 500 (с изменениями, внесенными приказами Министра просвещения РК от 12.08.2022 г. № 365. – Электронный ресурс – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029136#z18>, от 30.09.2022 г. № 412. – Электронный ресурс – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029916#z6> (дата обращения: 09.06.2024).

3. Об утверждении типовых учебных программ по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 16.09.2022 г. №399. – Электронный ресурс – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029767>; с изменениями, внесенными приказами Министра просвещения РК от 21.11.2022 г. № 467. – Электронный ресурс – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200030654> (дата обращения: 09.06.2024).

4. Об утверждении Типовых правил деятельности организаций дошкольного, среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, дополнительного образования соответствующих типов и видов. Приказ Министра просвещения РК от 31 августа 2022 года №385. – Электронный ресурс – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029329> (дата обращения: 09.06.2024).

5. Об утверждении «Единой программы воспитания» в организациях образования, за исключением высших учебных заведений. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 19 сентября 2023 года № 294 – Электронный ресурс – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/documents/details/539827?lang=ru> (дата обращения: 09.06.2024).

6. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2023-2024 учебном году». – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2023. – 102 с.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе	3
1 Жаңартылған МЖМБС және ҮОЖ-ның ерекшеліктері	6
2 Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлерінің МЖМБС және ҮОЖ-ын енгізу және қолдану бойынша әдістемелік ұсынымдар	20
Қорытынды	36
Пайдаланылған дереккөздердің тізімі	38